Filozofická fakulta Univerzity Palackého

Překlad idiomů a frazémů ve filmové sérii Shrek

(Bakalářská práce)

Marie Koutecká

Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky

2024 **Marie Koutecká**

Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky

Překlad idiomů a frazémů ve filmové sérii Shrek

(Translation of idioms and phrasal idioms in the Shrek film series)

(Bakalářská práce)

Marie Koutecká

Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky

Autor: Marie Koutecká, Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad
Vedoucí práce: Mgr. Jitka Zehnalová, Dr.

Chtěla bych poděkovat své vedoucí práce Mgr. Jitce Zehnalové, Dr. za pomoc a odborné vedení práce. Dále bych chtěla poděkovat svým přátelům a příteli za podporu v průběhu celého studia.

V Olomouci 27.6. 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval – samostatně a uvedl – úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 27.6. 2024 *Podpis*: … … … ...

Seznam zkratek

SČFI – Slovník české frazeologie a idiomatiky

M-W – Merriam Webster dictionary

NESČ – Nový encyklopedický slovník češtiny

OBSAH

Úvod **9**

1 Teoretická část **11**

1.1 Audiovizuální překlad 11

1.2 Dabing 11

2 Idiomy a jejich překlad **14**

2.1 Idiomatika a frazeologie 14

2.2 Frazém 14

2.3 Idiom 15

2.3.1 Funkce idiomů 16

2.4 Překlad idiomů 18

2.4.1 Problémy spojené s překladem idiomů 18

2.4.2 Strategie při překladu idiomů 19

3 Příběh filmů a postavy **21**

3.1 Shrek 21

3.2 Shrek 2 22

3.3 Shrek Třetí 23

3.4 Shrek 4: Zvonec a konec 24

4 Praktická část **25**

4.1 Metodologie 25

4.2 Identifikace anglických idiomů, kategorizace a český překlad 28

4.2.1 Nedokončené idiomy 28

4.2.2 Idiomy v písních 29

4.2.3 Pozměněné idiomy 30

4.3 Výskyt idiomů ve vybraných slovnících 33

4.3.1 Idiomy ve slovníku Cambridge dictionary 35

4.3.2 Idiomy ve slovníku The Free Dictionary by Farlex 36

4.3.3 Idiomy ve slovníku Merriam Webster 36

4.4 Strategie při převodu idiomů do českého jazyka u prvního film Shrek 38

4.4.1 Příklady kompenzace idiomů 38

4.4.2 Druhy strategií u překladu idiomů 40

4.5 Shrnutí výsledků analýz 44

Závěr **45**

Summary **47**

Anotace **49**

Annotation **50**

Bibliografie **51**

Přílohy **54**

Seznam grafů

Graf 1: Shoda internetových anglických slovníků na označení idiom 34
Graf 2: Výskyt slovních spojení ve slovníku Cambridge Dictionary 35
Graf 3: Výskyt slovních spojení ve slovníku The Free Dictionary by Farlex 36
Graf 4: Výskyt slovních spojení v slovníku Merriam-Webster 37
Graf 5: Strategie překladu idiomů – Kostiha 40
Graf 6: Strategie překladu idiomů – Finkous 41
Graf 8: Výskyt idiomů u postav v anglickém originálu 42
Graf 9: Výskyt idiomů u postav – překlad Kostihy 43
Graf 10: Výskyt idiomů u postav – překlad Finkouse 43

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Shrek – anglické idiomy a české ekvivalenty, Finkous 54
Tabulka 2 – Shrek – anglické idiomy a české ekvivalenty, Kostiha 56
Tabulka 3 – Shrek 2 - anglické idiomy a české ekvivalenty 58
Tabulka 4 – Shrek: Třetí – anglické idiomy a české ekvivalenty 60
Tabulka 5 – Shrek: Zvonec a konec – anglické idiomy a české ekvivalenty 62
Tabulka 6 – slovníkové šetření idiomů za všechny filmy Shrek 64
Tabulka 7 – idiomy v české verzi - Kostiha – slovníkové šetření 70
Tabulka 8 – idiomy v české verzi – Finkous – slovníkové šetření 71
Tabulka 9 – analýza překladatelských postupů - Kostiha 72
Tabulka 10 – analýza překladatelských postupů - Finkous 73

Seznam obrázků

Obrázek 1: Proces vzniku dabingu 13

Úvod

Audiovizuální produkce nejrůznějších žánrů je významnou složkou současné kultury a překlad z angličtiny do čeština hraje důležitou roli ve zpřístupnění její velké části českému publiku. Tématem této bakalářské práce jsou způsoby převodu frazémů a idiomů z angličtiny do češtiny v komediální animované filmové sérii Shrek.

Teoretická část práce popisuje, co je to audiovizuální překlad, jeho specifika a dělení do kategorií. Zde je dále popsán překlad v procesu dabingu, do jakých fází se dělí, kdo se na překladu podílí a které země upřednostňují dabing před jinými formami audiovizuálního překladu. Dále je součástí teoretické části popis idiomu, z jakého hlediska na něj nahlížejí různí lingvističtí teoretici, co je funkce idiomu, co je to frazém a jaký je jeho vztah vůči idiomu. Je zde také popsán proces překladu idiomu, jaká jsou specifika překladu idiomu, jaké se s překladem idiomu pojí problémy a jaké strategie si překladatelé při překladu idiomu mohou určit.

Cílem praktické části je analyzovat idiomy a frazémy z hlediska jejich výskytu v anglickém originále a z hlediska způsobu jejich převodu v české dabované verzi. Prvním krokem analýzy je vytvoření seznamu idiomů a frazémů ve všech dílech série: Shrek, Shrek 2, Shrek: Třetí a Shrek: Zvonec a konec, a ověřit, zda jsou ve vybraných slovnících. Následně analyzovat idiomy a frazémy z hlediska jejich formy v anglickém originále, zjistit, jak je pojmenovávají vybrané slovníky The Free dictionary by Farlex, Cambridge dictionary a Merriam-Webster dictionary, vytvořit seznam idiomů a frazémů z anglického originálu filmů známých pod titulem Shrek a výsledná data kvantifikovat ve formě tabulek a grafů. Dalším krokem analýzy je zjistit, zda jsou idiomy do přeložené dabingové verze v českém jazyce převedeny strategií idiom za idiom, idiom převeden parafrází nebo jestli byl idiom vypuštěn. (Baker, 1995, s. 72-77). Na závěr je analyzován výskyt idiomů a frazému v anglickém originále a dvou českých verzích, a to jak z obecného hlediska, tak z hlediska jednotlivých postav. V této části je také uvedeno několik příkladů idiomů, které se vyskytují v pouze v českých přeložených verzí, aby tak byla dokázána strategie kompenzace. Cílem této části je zjistit, jak se liší výskyt idiomů a frazémů u jednotlivých hlavních postav.

Tato práce přináší detailní pohled na překlad idiomů v kontextu filmového dabingu. Výsledky mohou přispět k lepšímu porozumění překladatelským strategiím a mohou sloužit jako podklad pro další výzkum v oblasti překladu filmových dialogů. Práce také

nabízí praktické vhledy pro překladatele, kteří se potýkají s výzvami překladu idiomů a kulturně specifických výrazů.

1 Teoretická část

1.1 Audiovizuální překlad

Audiovizuální překlad je specifický druh překladu, pod který lze řadit druhy jako dabing, voice-over a titulkování (Pedersen, 2011, s. 3-4). Dabing původní zvukovou složku nahrazuje zvukovou složkou v cílovém jazyce. Voice-over ponechává původní zvukovou složku, snižuje však její hlasitost a nová zvuková složka je hlasitější. Rozdíl mezi těmito dvěma druhy audiovizuálního překladu je tako v počtu cílových hlasů, u dabingu má každá postava většinou vlastní hlas, u voice-overu je však vše namlouváno pouze jedním člověkem. (Pedersen, 2011, s.4) Při titulkování je zachován výchozí zvuk a na obrazovce je vidět textový překlad (Pedersen, 2011, s. 4). Každá země preferuje odlišné druhy audiovizuálního překladu.

1.2 Dabing

Dabing je druh audiovizuálního překladu, na který se tato bakalářská práce zaměřuje. Mezi země, kde se dabing hojně využívá, patří kromě České republiky i Itálie, Německo, Španělsko a Francie (Díaz Cintas, Anderman, 2009, s. 85). Nelze však jednotlivé stát dělit pouze na státy, které používají dabing, voice-over a titulky, jak uvádí Pedersen. Přestože mezi země, které tradičně používají spíše voice-over jako druh audiovizuálního překladu, patří země východní Evropy, jako výjimky však Pedersen uvádí Slovensko a Maďarsko, které volí spíše formu dabingu nebo titulkování (Pedersen, 2011, s. 4).

Na dabingu se nepodílí pouze samotný překladatel, ale je to spolupráce více osob.

Na překladatele jsou podle Makariana kladeny následující nároky:

- dokonale proniknout do předlohy
- rozpoznat jazykové prostředky, kterými autor dosáhnul stylistické ladění (ironie)
- pochopit charaktery postav, vztahy mezi nimi, prostředí příběhu a autorův ideový záměr
- překladem správně a pravdivě interpretovat smysl a všechny kvality originálu
- nenechat ovlivnit svým subjektivním výkladem a názorem na dílo
- přestylizovat předlohu hodnotně a umělecky

- mít cit pro [cílový jazyk] jak filmov[ý] tak divadelní, aby napsaný dialog byl vyslovitelný, plynulý a divákům na poslech jednoznačně srozumitelný
- vyhýbat se složitým, nepřehledným souvětím, nehovorovým výrazům a vazbám, obtížně vyslovitelným slovním shlukům
- řídit se rytmem a kadencí originálních dialogů, a to nejen v rámci celých vět, ale většími slovesnými celky. (Makarian, 2005, s. 50)[1]

Makarian rozděluje proces překladu v dabingu do několika fází. První fázi procesu výroby a překladu dabingu zahrnuje dialogovou listinu z výchozího jazyka, ta slouží hercům (v případě animovaných filmů tedy původním dabérům) k úspěšnému uskutečnění jejich práce.

Poté s textem dále pracuje překladatel, který ho přeloží a upraví, proběhne následně několik úprav a překladatelských verzí. Fáze úpravu dialogů je dle Makariana nejdůležitější část v tomto procesu, jelikož výsledek poté uvidí a uslyší samotní diváci. Úpravu dialogů neprovádí překladatel, ale člověk speciálně určený na úpravu dialogů, ten od překladatele nedostává pouze samotný překlad, ale také vysvětlení či zdůvodnění určitých jazykových voleb. Dialogová listina je tak dle potřeby upravována a dále zkonzultována. (Makarian, 2005, s. 54)

Tento výsledný text se tak přesouvá k dabingovým herců v cílovém jazyce. Ti si jej nastudují, přečtou, původní audiovizuální záznam předabují a výsledný produkt se dostane k divákům, kteří ho sledují, ať už v kině, z DVD, VHS kazet, či přímo v televizním vysíláním. (Makarian, 2005, s. 50)

[1] Přeloženo autorkou BP ze slovenštiny, originální znění: „dokonale preniknúť do predlohy, teda jasne jej porozumieť filologicky, rozpoznať jazykové prostriedky, akými autor dosiahol štylistické ladenie (irónia apod.), pochopiť charaktery postáv, vzťahy medzi nimi, prostredie príbehu a autorov ideový zámer, prekladom právne a pravdivo interpretovať zmysel a všetky kvality originálu, predlohu umelecky a hodnotne preštylizovať“, „mať cit pre Slovenčinu, tak filmovú jako aj divadelnú, aby napísaný dialóg bol hovoriteľný, plynulý a divákom na posluch jednoznačne zrozumiteľný, vyhýbať sa zložitým neprehľadným súvetiam, nehovorovým výrazom a väzbám, obťažne vysloviteľným slovným zhlukom, riadiť sa rytmom a kadenciou originálnych dialógov, a to nielen v rámci celých viet, ale väčšími slovesnými celkami.“

Obrázek 1: Proces vzniku dabingu

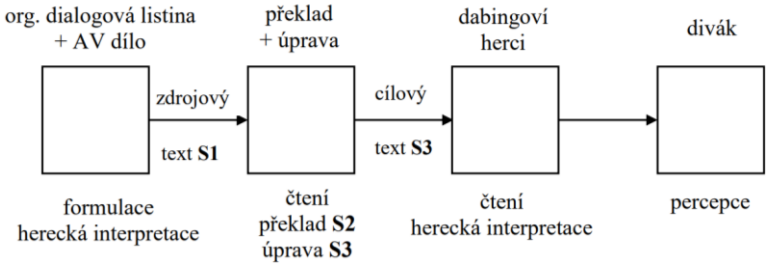

(Makarian, 2005, s. 50)

Mezi problémy spojené s překladem dialogů poté Makarian (ibid., s. 57) mimo jiné řadí slang, kulturní aluze a expresivitu, které jsou si v mnohém podobné s idiomy. Některé idiomy, jako například Achillova pata, i původem jsou aluze.

2 Idiomy a jejich překlad

2.1 Idiomatika a frazeologie

„Frazeologie a idiomatika je dnes samostatná jazyková disciplína zabývající se studiem, případně i popisem (a pak se mluví o frazeografii) svérázných jazykových jednotek různého typu a více úrovní, které dlouho vzdorovaly souvislému popisu“ (Čermák, 1985, s. 166). Tato disciplína se tak zajímá o idiomy a frazémy, které podrobněji popisuje.

2.2 Frazém

Frazém je pojem, který Čermák popisuje jako „kombinatorický útvar formálně, z hlediska formálních rysů“ (NESČ, „Frazém a idiom“, 2018). Jedno slovní spojení lze popsat jako idiom i jako frazém, podle hlediska, které si určíme. Frazémy můžeme dělit na kategorie, řídící se jejich formálními rysy.

Čermák rozděluje frazémy na frazémy kolokační, propoziční a lexikální. (NESČ, „Frazém a idiom“, 2017). Frazém kolokační uvádí Čermák jako nejznámější typ frazému, mezi tento typ lze zařadit slovní spojení nevětná jako „dvousečná sekyra“ či „Damoklův meč“ (NESČ, „Kolokační frazém“, 2017,)[2].

Propoziční frazém má formu věty, do této oblasti spadají například přísloví, nejsou však jediné, které se v této kategorii nachází. U propozičních frazém je podmět pevnou součástí, lze však činit drobné změny ve formě, jako je změna jednotného čísla v množné. Dle funkce Čermák tuto kategorii dělí do 4 skupin: vokativní (zvolání, „Ty ses zbláznil!“), tematické („Vzduch je čistý“), mediální („Mám to na jazyku), situační („Tobě se to mluví“).[3] (NSČE, 2017, „propoziční a polypropoziční monosubjektový frazém“)

[2] Dostupné z https://www.czechency.org/slovnik/KOLOKA%C4%8CN%C3%8D%20FRAZ%C3%89M

[3] Dostupné z https://www.czechency.org/slovnik/PROPOZI%C4%8CN%C3%8D%20A%20POLYPROPOZI%C4%8CN%C3%8D%20MONOSUBJEKTOV%C3%9D%20FRAZ%C3%89M

Lexikální frazém se skládá z morfémových částí a do této kategorie můžeme zařadit slova jako „budižkničemu“ či „tlučhuba“.[4] (NSČE, 2017, „lexikální frazém“)

2.3 Idiom

Idiom bývá často definován tak, jak uvádí například Čermák v online Novém encyklopedickém slovníku češtiny a to jako „ustálené a reprodukovatelné spojení slov, jehož význam je zčásti n. zcela neodvoditelný z významu jeho komponentů“[5] (NESČ, „Frazém a idiom“, 2017). Tuto definici sám Čermák považuje za nedostatečnou a nevyhovující. Kategorie idiomu je pro český jazyk poměrně nejasná a pod tímto pojmem se může skrývat mnohé. Z definice však vyplývá, že idiomy mají dva druhy významu, doslovný a idiomatický, přenesený.

Nunberg idiomy popisuje stejným spojením jako Chiarová, tedy že jde o “fuzzy category“ (Nunberg, 1994, s. 492), čili kategorii, která může být obtížně definována a vymezena. Na idiomy se tak nadále dívá hlavně z hlediska sémantického, kdy je definujícím prvkem význam slovního spojení a jeho užívání. Jako příklad uvádí anglické slovní spojení, které by mluvčí nejspíš uváděli jako typický příklad idiomu “kick the bucket“, významově tedy „zemřít“ a odpovídající idiom by mohl být „zaklepat bačkorama“ (ibid., s. 492).

Nunberg také popisuje termín „idiomatická fráze“, kam se dle jeho definice řadí celé fráze, jejichž význam nelze odvodit z jednotlivých částí a naproti nim zmiňuje kategorii „kombinačních idiomů“. Idiomatické fráze i kombinační idiomy jsou tak součástí kategorie idiom. Nunberg u nich rozlišuje, zda se dá význam částečně odvodit z jejich jednotlivých částí, u kombinačních idiomů, či nikoliv, idiomatické fráze (ibid, s. 497).

Mezi faktory, které definují, zdali by se mohlo jednat o idiom či nikoliv, řadí Nunberg: užívání, limitace v časování a skloňování, a fakt, že mnohdy idiomy mají formu tropů nebo figur (metonymie, hyperbola atd.). Idiomy také mohou často obsahovat nějaký

[4] Dostupné z https://www.czechency.org/slovnik/LEXIK%C3%81LN%C3%8D%20FRAZ%C3%89M

[5] Dostupné z https://www.czechency.org/slovnik/FRAZ%C3%89M%20A%20IDIOM

druh poučení, skrytý význam mezi přáteli a bývají používány spíše v neformální konverzaci, často slouží k vyjádření postoje a hodnocení (ibid., s. 492).

Čermák staví na Nunbergově základu a nadále říká, že pod pojmy frazém a idiom často bývají řazeny i „přísloví a pořekadla“[6] (NESČ, Frazém a idiom, 2017) na rovině větné a pokud se jedná o slovní kolokace, tak pod názvem „úsloví, obrat“[7] (ibid.).

Na kategorii idiomu lze nahlížet z hlediska pragmatického, z hlediska zamýšleného významu, užívání a účinku na adresáta. Z tohoto pohledu na ně nahlíží Strässler, o idiomech píše, že jde o nepřímé řečové akty. Idiomy a nepřímé řečové akty se shodují v tom, že forma sdělení a skutečný zamýšlený význam se liší. Jako příklad poté udává věty, které mají formu otázky, ale zamýšlený význam je žádost, jako u otázky „Můžete otevřít okno?“, kde je zamýšlený význam „Otevřete okno“ (Strässler, 1982, s. 72).

2.3.1 Funkce idiomů

Čermák popisuje funkce idiomů, funkce tak dělí na estetickou, jejichž součástí jsou využité tropy a figury, funkci ekonomickou, která slouží ke kompresi textu, sdělení tak zabírá méně textu. Dále určuje funkci evaluativní, která je nejčastější a jde o hodnotící prostředek, ta je dána z hlediska pragmatiky. Zmiňuje také funkci metajazykovou, řečník tak idiomem zasahuje do vlastní mluvy, mezi příklady uvádí například „mám to na jazyku“ a „co jsem to chtěl vlastně říci (Čermák, 2007, s. 61).

Idiom může být také součástí humorné složky díla. Humor rozděluje Ritchie dle lingvistických vlastností na referenční a slovní humor, vtipnou pointu, víceznačnost, humor závislý na lingvistické znalosti, vizuální humor, humor v porušení registru či konotace a slovní hříčky (Ritchie, 2010, s. 34-48). Idiomy se tak mohou řadit do kategorie humoru se slovními hříčkami, ale také do kategorie humoru závislém na lingvistické znalosti. Jako ukázku humoru, kde lze užít pozměněný idiom v kontextu slovních hříček je uveden příklad, kdy je užito stejné struktury jako známého idiomu, ale s využitím fonetické podobnosti, kterou Ritchie označuje jako základní předpoklad

[6] Dostupné z https://www.czechency.org/slovnik/FRAZ%C3%89M%20A%20IDIOM

[7] Dostupné z https://www.czechency.org/slovnik/FRAZ%C3%89M%20A%20IDIOM

u humor se slovními hříčkami. (Ritchie, 2010, s. 44) Do humoru na základě lingvistické znalosti by se však idiomy daly zařadit v určitých případech také,

2.4 Překlad idiomů

Z hlediska překladu mohou být idiomy problematickou oblastí samy o sobě. Pro čtenáře, kteří idiom neznají, nemusí idiom být v textu rozeznatelný. Jak popisuje i Mona Bakerová v knize *In other words*, překladatelé mnohdy mohou obtížně idiom v originálním textu rozpoznat (Baker, 1995, s .66).

Pokud si překladatel tedy není vědom, že se jedná o idiom, může tak dojít k doslovnému překladu, který nejen ztrácí svou idiomatičnost, ale text poté ztrácí smysl (Knittlová, 2010, s. 233).

2.4.1 Problémy spojené s překladem idiomů

S překladem idiomů se tak pojí mnoho problémů. Bakerová uvádí rozdíly mezi jazykovými systémy, některé jazyky skutečnosti mohou vyjádřit idiomem, některým jazykům stačí jedno slovo nebo zaužívaná fráze, kde je ale význam explicitní, a tak v převodu do jiného jazyka může idiom zaniknout (Baker, 1995, s. 68).

Dalším problémem může být, že se v cílovém jazyce, do kterého překládáme, může vyskytovat idiom s podobným významem či formou, jeho užívání se ale v cílovém jazyce liší (ibid., s. 69).

Idiom také může být ve výchozím textu být užit v idiomatickém významu, ale i ve významu doslovném, pokud tak v cílovém jazyce existuje idiom se stejným významem, ale jinou formou, tato dvojí rovina pochopení zanikne. (ibid., s. 70). To může způsobit komplikace hlavně v oblasti audiovizuálního překladu, kde se o to více musí překladatel rozhodovat, kterou z těchto rovin zachovat a jakým způsobem.

Bakerová na závěr uvádí, že idiomy mají v různých jazycích odlišnou tradici užívání, některé jazyky tak využívají idiomy hojně a jiné spíše zřídka (ibid., s. 70-71).

Je důležité mít na paměti, aby v překladatelském procesu došlo k důsledné analýze výchozího textu. Levý rozděluje překladatelský proces na tři fáze: „pochopení, interpretace a přestylizování předlohy“ (Levý, 1998, s. 53). U výskytu idiomů je tak klíčové pro všechny tyto fáze, aby překladatel pochopil původní užití a záměr, a aby poté ve fázi přestylizování předlohy došlo k adekvátnímu převodu textu. U přestylizace Levý uvádí, že mezi nejvíce problémové oblasti se řadí rozdíly jazykových systému, jak již bylo zmíněno u Bakerové a převodu idiomů (ibid., s. 68).

Bakerová dále uvádí, že „některé idiomy lze poznat snáze než jiné“[8] (Baker, 1995, s.66) a pojmenovává ty, které lze poznat snadněji jako „ty, které nedodržují kritéria pravdivosti (…) a ty, které obsahují přirovnání“[9] (Baker, 1995, s.66). Ne všechny idiomy však tuto strukturu mají. Překladatelé by proto při rozpoznávání idiomů měli spoléhat nejen na své znalosti výchozího a cílového jazyka, ale také na údaje v internetových či knižních slovnících. Slovníky mohou být pro překladatele velice užitečným nástrojem, ať pro překlad z cizího jazyka do mateřského, tak v opačném směru. Mohou sloužit při samotném překladatelském procesu, ale také mohou pomoci překladatelům rozšířit slovní zásobu. Je však důležité brát v potaz, jestli jsou idiomy stále aktuálním, Newmark varuje překladatele před slovníky, které nerozlišují zastaralost nebo aktuálnost idiomů (Newmark, 1998, s. 28).

2.4.2 Strategie při překladu idiomů

Bakerová nabízí několik způsobů překladu idiomů: nahrazení idiomu idiomem, kde jej dále dělí na „idiom, jež má stejnou formu a stejný význam“ (Baker, 1995, s.72) a „idiom, jež má jinou formu, ale stejný význam“ (Baker, 1995, s.74), idiomem nahrazen parafrází (Baker, 1995, s. 74) a idiom je zcela vynechán (Baker, 1995, s. 76).

Podobně jako Bakerová se vyjadřuje i Chiarová, která píše o idiomech, že jde o „neostrou kategorii“, do stejně problematické skupiny řadí také písně, aluze, rýmy, metafory a humor verbální, které jsou součástí kulturně specifických prvků. (Chiaro, 2009, s. 162).

Chiarová dělí kulturně specifické prvky, konkrétně jejich vztah vůči překladu, na tři kategorie: 1) velmi kulturně specifické (celebrity, instituce) 2) jazykově specifické prvky 3) oblast, kde se jazyk s kulturou překrývají (písně, rýmy)[10] (Chiaro, 2009, s. 155)

---

[8] Přeloženo autorkou BP, originální znění: “There are various types of idioms, some more easily recognizable than others.”

[9] Přeloženo autorkou BP, originální znění: “Those (…) which violate truth conditions (…) (simile-like structures)”

[10] Přeloženo autorkou BP, originální znění: “1. highly culture-specific references (e.g. place names, references to sports and festivities, famous people, monetary systems, institutions etc.); 2. language-

Idiomy by tak bylo možné zařadit do 3. kategorie společně s písněmi a rýmy.

U překladu dále Chiarová zmiňuje, že překlad může komplikovat provázanost s obrazem, pokud by se tak překladatel například rozhodl pro domestikaci kulturně specifického prvku a na obrazovce by cíloví diváci viděli stále prvek výchozí, může to vytvářet určitý nesoulad. (ibid., s. 155). Jako konkrétní příklad lze uvést epizodu seriálu Simpsonovi, kde diváci mohou vidět britského kuchaře Gordona Ramsayho v pozadí s Londýnem, v českém znění však postavu dabuje Zdeněk Pohlreich a postava je pro něj i přepsána (Simpsonovi, 23x05, 2011).

---

specific features (terms of address, taboo language etc.); 3. areas of overlap between language and culture (songs, rhymes, jokes etc.).“

3 Příběh filmů a postavy

3.1 Shrek

První film z filmové série Shrek je volně inspirován knižní předlohou od Williama Steiga z roku 1990 o zlobrovi jménem Shrek, film měl premiéru v roce 2001 a režisérem byl Andrew Adamson a Vicky Jensonová.

Děj se odehrává v pohádkovém prostředí, objevují se v něm různá pohádková stvoření, čas není blíže určen, ale dle obydlí a oblečení postav se lze domnívat, že jde o formu středověku.

Hlavní postava filmu je Shrek (Shrek). *Shrek* je zlobr, který žije ve své Bažině a snaží se ode všech izolovat, vesničané se ho bojí a rád žije v nerušený a v poklidu. Je přímý, nevraživý, nebojí se napřímo říct, jak se cítí a vyjádřit své pocity i vulgárně. V anglickém originále má Shrek skotský přízvuk, v první verzi přeložené Petrem Finkousem používá spisovné koncovky, ve verzi přeložené Vojtěchem Kostihou, který přeložil pozdější filmy už Shrek mluví obecnou češtinou. Původní skotský přízvuk tedy do českého jazyka není převeden pomocí jiného českého dialektu, Shrekova obecná expresivita je však zachována.

Další postavou je Oslík (Donkey). *Oslík* je mluvící osel, kterého chtěla jeho majitelka prodat. On však utekl a narazil na Shreka. Oslík je na rozdíl od Shreka velmi otevřený, přátelský a mluví velmi rychle a přeskakuje z jednoho tématu na druhé. Používá hodně slangových výrazů, zlehčuje situaci, vytváří tak humornou složkou příběhu. V originálním anglickém znění jej dabuje Eddie Murphy, do postavy Oslíka je tak promítnuta složka americké černošské angličtiny, pro kterou je zmiňovaný slang typický. Jak zmiňuje Knittlová v K teorii a praxi překladu: „V současnosti převažuje jako protějšek černošské angličtiny obecná čeština promíšená více nebo méně prvky ze spisovné vrstvy hovorové i z běžné mluvy nespisovné“ (Knittlová, 2000, s. 110). Ve spojení se Shrekem vytváří zajímavou dynamiku, kde Shrek příliš mluvit nechce a Oslík naopak na sílu vyzvídá.

Shrekovu Bažinu zaberou pohádková stvoření a on se s Oslíkem, který jako jediný zná cestu vypravuje za člověkem, který se jich chce zbavit, lordem Farquaadem.

Lord Farquaad (Farquaad) je zlý vládce, povyšuje se nad ostatní pohádkové bytosti, vyjadřuje se nadřazeně, arogantně a necitelně. Je velmi malý a často si tak ostatní

postavy dělají legraci z jeho výšky. Aby se stal nejmocnějším králem chce si vzít princeznu, kouzelné zrcadlo mu dá na výběr ze tří a on zvolí princeznu Fionu. Sám ji však zachránit nechce, vyhlásí turnaj, kam dorazí Shrek. Turnaj vyhraje a Farquaad pro Fionu pošle Shreka.

Princezna Fiona (Fiona) je uvězněná v zámku, který brání strašlivý drak. Chová se jako opravdová princezna a tomu odpovídá i její vyjadřování. V anglickém originále i v českých překladech používá archaismu, zastaralé slovní obraty a konstrukce. Později se však vyjadřuje standartně. Ukazuje se, že není pouhá křehká princezna a zvládne i přeprat zbojníky. V noci se Fiona z lidské podoby navíc mění do podoby zlobryně, byla zakletá a kletbu zlomí pouze polibek z pravé lásky. Potom, co ji Shrek zachrání a vede ji lordu Farquaadovi se s ním sblíží. Děj končí tím, že svatbu s Farquaadem přeruší Shrek, Oslík s drakem, Dračicí mu pomohou, Fiona se Shrekem si dají polibek z pravé lásky a ona skončí ve zlobří podobě, ale to jí ve štěstí nebrání.

3.2 Shrek 2

Shrek 2 měl premiéru v roce 2004 a příběh začíná návratem Shreka a Fiony z líbánek. Oba jsou pozváni k Fioniným rodičům, králi Haroldovi a královně Lilian do království Za sedmero horami.

Královna Lilian (Lilian) je překvapena stejně jako zbytek království, že si Fiona přivedla zlobra a sama zůstala ve zlobří podobě, je však za dceru šťastná. Zachovává si královské chování, vyjadřuje se formálně, i ke Shrekovi se chová s úctou.

Králi Haroldovi (Harold) se vyjadřuje formálně. Shrekem však opovrhuje a dává mu to najevo. Nevraživost je mezi králem a Shrekem vzájemná, jeden druhému vyčítají chování vůči Fioně a dojde k hádce. *Fiona* se pokouší opět chovat a vyjadřovat na zámku jako princezna, přesto, že si na tento život odvykla.

V tomto díle je představena i postava Dobré víly, prince Krasoně a Kocoura v botách. *Dobrá víla* (Fairy godmother) je skutečně postava kmotřičky, chce, aby vše mělo šťastný konec a snaží se zachovávat příjemný tón, umí ale vyjadřovat i velikou nelibost, kterou primárně vyjadřuje vůči Shrekovi.

Princ Krasoň (Charming) je syn Dobré víly, cítí se zhrzený, že ve věži Fionu nenašel on, přestože mu to bylo přislíbeno. Vyjadřuje se povýšeně, sebevědomě a často melodramaticky. Na matce Dobré víle je závislý, zaměřuje se hodně na svůj vzhled, chce si vzít Fionu za ženu a podobně jako jeho matka zlobrem opovrhuje.

Kocour v botách (Puss in Boots) je charizmatický věrný kocour najatý králem Haroldem, aby Shreka zabil, to se mu nedaří, uznává Shreka a nabídne mu své služby.
Dále příběh pokračuje tím, že Shrek ukradne v továrně Dobré víly lektvar Šťastný až do smrti, po jehož vypití se jak on, tak Fiona změní v lidi. Fiona neví, že se Shrek proměnil v člověka, čehož zneužije Dobrá víla, která přesvědčí Fionu, že Krasoň je Shrek v lidské podobě. Princezna i přes počáteční pochyby Krasoňovi uvěří. Shreka s Oslíkem a Kocourem zavřou do žaláře, jsou ale zachránění Perníčkem a přáteli, dostanou se za Fionou a Dobrá víla se je pokusí zastavit. Sama se nakonec rozplyne, díky oběti krále Harolda, který se promění zpět do podoby žabáka, kterým kdysi byl. Shrek a Fiona se nakonec oba opět promění ve zlobry a příběh končí.

3.3 Shrek Třetí

Shrek Třetí (Shrek the Third) premiéru v roce 2007, v anglickém originále vyšel a přímo navazuje na předchozí dva filmy.
Shrek a Fiona zaskakují za krále Harolda a *královnu Lilian, král Harold* ale umírá, před smrtí Shrekovi však sdělí, že existuje nový dědic, *Artuš*.
Shrek chce uniknout svému osudu, rozhodne se odjet nové dědice společně s *Kocourem* a *Oslíkem* hledat. Fiona mu před odjezdem sdělí, že je těhotná, Shrek se tak děsí nejen možného kralování, ale i budoucí role otce.
Princ Krasoň se vrací, rozhodl se naplánovat útok na království. Krasoň hnaný pomstou chce pomstít svou zesnulou matku Dobrou vílu. Během toho, kdy se princezny, Perníček a další pohádkové bytosti sejdou a dávají Fioně dárky pro miminko, zaútočí na ně princ Krasoň s armádou zlosynů. Princezny uniknou, od Perníčka a ostatních se tak snaží zjistit, kam Shrek odjel.
Mezitím Shrek s přáteli nachází Artuše. *Artuš* (Artie) je na střední škole a všichni ho šikanují. *Shrek* se s ním často snaží navázat konverzaci a používá fráze, o nichž si myslí, že je mladiství používají, to mu ale příliš nevychází a Artuš se od něj distancuje.
Shrek se snaží přivést Artuše zpět do království, cestou jsou napadeni Krasoňovou armádou a narazí na čaroděje Merlina. *Merlin* (Merlin) je bývalý učitel z Artušovy školy, je velice výstřední, ale nápomocný starší muž. Pomůže skupince dostat se zpět do království. Království je ale ovládáno zlými pohádkovými postavami.
Shreka je nakonec zajat, během toho Artuš zjistí, že nebyl první a jedinou volbou na krále a je zklamaný. Shrek se stane součástí Krasoňova divadelního představení, kde má být na konci zabit. Artuš Shrekovi odpouští, s přáteli Shreka zachrání a z Artuše se

stává král. Shrek se tak může vrátit s Fionou do Bažiny a starat se o děti, Farkla, Ferguse a Felicii.

3.4 Shrek: Zvonec a konec

Shrek: Zvonec a Konec, v anglickém originále Shrek Forever After, vyšel v roce 2010. Film začíná retrospektivně, *král Harold* a *královna Lilian* hledají pomoc u *Rampelníka* (Rumpelstilskin), který má pomoct zachránit Fionu, než však stihnou podepsat nabízenou smlouvu, je jim řečeno, že Fiona je zachráněna, Shrekem. Nyní však Shrek s Fionou žijí spokojený stereotypní život v Bažině a chystají se na oslavu prvních narozenin Farkla, Ferguse a Felicii.

Shrekovi ale dochází, že dávno není obávaným zlobrem, kterým kdysi byl a stereotyp mu začíná vadit. Oslavu tak zkazí, pohádá se s Fionou a narazí na Rampelníka. Ten mu nabídne dohodu, na den opět zlobrem výměnou za jeden den, který si ani nepamatuje. Shrek přijme, ale je podveden, Rampelník si vzal den, kdy se Shrek narodil, je tak ve světe, kdy nikdy nepoznal Fionu, Oslíka, Kocoura a pokud do konce dne vše nenapraví, přestane existovat.

Naštěstí Shrek narazí na Oslíka zajatého čarodějnicemi, které ho nutí zpívat. To, co měl tak Oslík rád, je teď jeho trest. Shrek Oslíka přesvědčí, aby mu pomohl najít Fionu. Z ní je v tomto světě vůdkyně všech zlobrů, samostatná a nezávislá vůdkyně, která si ho nejen nepamatuje, ale nemá o něj ani zájem. Fiona chystá velký útok na Rampelníka, Shrek se tak snaží Fioně zalíbit tím, že bude dobrý bojovník, což se mu daří.

Rampelník však najímá Krysaře, muže, který svým hraním na flétnu zaútočí proti zlobrům a přiměje je zběsile tančit do rytmu hudby. Oslík s Kocourem, který je tady pouhým mazlíčkem Fiony, Shreka a Fionu zachrání.

Rampelník je zákeřný a vypočítavý, proto se opět rozhodne nabídnout smlouvu, bez závazků, tomu, kdo mu přivede Fionu a Shreka. Oba nakonec skončí u Rampelníka, ale za pomoci přátel se osvobodí, dají si polibek z pravé lásky, který je osvobodí. Děj tak vrací zpět do dne oslavy, Shrek je tam ale nyní vděčný a rád za svou rodinu a přátele.

4 Praktická část

4.1 Metodologie

První analýza spočívá v identifikaci spojení, které považuji za idiomy, v původní anglické verzi a dohledání jejich přeložených protějšků v českých verzích. Pro tuto část bylo vybráno 40 idiomů za každý film, tedy celkově 160 idiomů za 4 filmy. Každý film obsahuje jiný počet idiomů, z toho důvodu bylo nastaveno kritérium na prvních 40 nalezených výskytů, jež bylo optimální pro všechny filmy.

V části druhé analýze dohledávám anglická slovní spojení ve třech vybraných slovnících: Cambridge dictionary, Merriam-Webster a souhrnný slovník Free dictionary. Pokud se slovní spojení, která jsou v tabulce 6 vyznačena tučně, nacházela ve slovnících s popisem idiom, jsou v grafech popsány jako „Idiom“. Pokud ve slovnících nebyly idiomy nalezeny vůbec, jsou v grafu zapsány jako „Ne“. Pokud byly ve slovnících klasifikovány pod jinou kategorií, např.: slovním druhem, jsou v grafech označeny pod tímto slovním druhem. V této části je také uveden graf, kde je patrné, z jaké části se všechny slovníky shodly, zda se v konkrétních případech jedná o idiom, zda se neshodly všechny slovníky, nebo se shodly pouze některé. Původní slovní spojení v anglickém originále nejsou vždy v základní verzi, vyskytují se příklady buď nedořečených idiomů nebo idiomů, jejichž forma je pozměněna, aby bylo docíleno humorné složky. Tento jev popisuje Mona Baker, která uvádí, že v běžných případech nelze idiomy zásadně měnit, uvádí ale také, že ke změně dojít může, pokud autor vytváří vtip nebo slovní hříčku.[11] (Baker, 1995, s. 64)

Ve třetí analýze jsem k ověřeným anglickým idiomům z prvního filmu dohledala ekvivalenty v české verzi přeložené Petrem Finkousem i Vojtěchem Kostihou pomocí následujících slovníků: Slovník české frazeologie slovesném A-P (Čermák, Hronek,

[11] Přeloženo autorkou BP, originální znění “ Unless s/he is consciously making a joke or attempting a play on words, a speaker or writer cannot normally do any of the following with an idiom: 1. change the order of the words in it (e.g. *‘the short and the long of it’); 2. delete a word from it (e.g. *‘spill beans’); 3. add a word to it (e.g. *‘the very long and short of it’; *‘face the classical music’); 4. replace a word with another (e.g. *‘the tall and the short of it’; *‘bury a hatchet’); 5. change its grammatical structure (e.g. *‘the music was faced’)“

1994) a R-Ž (Čermák, Hronek, 1994), Slovníku české frazeologie a idiomatiky neslovesném (Čermák, 1988) a Slovníku české frazeologie a idiomatiky přirovnání (Čermák, 1983). Výsledkem těchto tří analýz jsou tabulky výskyty ověřených anglických idiomů a jejich českých protějšků, z nichž uvádím a komentuji příklady, které jsou uvedeny v příloze.

Ve čtvrté analýze se zabývám převody idiomů za první díl filmové série Shrek ve dvou verzích českého dabingu. Jedna verze přeloženém Petrem Finkousem pro VHS a televizi a druhá verze dle překladu Vojtěcha Kostihy pro DVD a Blu-ray, která vznikla později (Shrek, Dabingforum.cz, 2008). Srovnání bude provedeno za všechny idiomy z původní anglické verze do českých, srovnání bude ale také děleno dle jednotlivých hlavních postav. Jelikož je SČFI stále pouze v tištěné verzi, je vyhledávání ve slovníku příliš časově náročné oproti vyhledávání v internetovém slovníku, kde to pro anglické idiomy bylo umožněno. Dalším důvodem je, že české scénáře pro filmy Shrek nebyly dohledatelné. Scénář ani dialogová listina k českým verzím nebyly dohledatelné, pracovala jsem tedy s odposlechem. Pro účely a rozsah bakalářské práce je analyzován v české verzi pouze první díl.

Na závěr si autorka klade za cíl určit strategie převodu anglických idiomů za první film série Shrek do českého jazyka, a to jak ve verzi přeložené Petrem Finkousem, tak Vojtěchem Kostihou. Strategie převodu idiomů jsou tak děleny do tří kategorií: idiom nahrazen idiomem, idiomem nahrazen parafrází a idiom je zcela vynechán. Tyto kategorie jsou na základě Mony Baker, která v knize In other words dělí převod do čtyř kategorií. Její dělení se však liší v nahrazení idiomu idiomem, kde jej dále dělí na „idiom, jež má stejnou formu a stejný význam“ (Baker, 1995, s.68) a „idiom, jež má jinou formu, ale stejný význam“ (ibid., s.69). Tyto dvě kategorie jsou v rámci bakalářské práce sloučeny do jedné kategorie jako idiom za idiom. Baker poté zmiňuje celkovou strategii u překladu idiomů, strategii kompenzace, která probíhá ovšem na celkové úrovní textu a aplikována proto pro účely této práce nebude.

Cílem této části není porovnání idiomatičnosti výchozího a cílového textu, závěr grafů nemá tedy uvádět, zda je cílový text více či méně idiomatický než původní. Pro tento závěr by bylo nutné dohledat veškeré idiomy ve výchozích anglických verzích a poté dohledat v českých překladech těchto textů. Cílem práce je popsat překladatelské strategie při převodu idiomů a kvantifikovat jednotlivé případy převodu idiom za idiom, idiom převeden parafrází a idiom byl vynechán. V přepsaných scénářích české verze prvního filmu jsem dohledala za každou verzi prvního filmu Shrek 5 příkladů idiomů,

pro prokázání překladatelské snahy o kompenzaci. Na těchto datech lze dále stavět a pro účely práce diplomové je možné dohledat veškeré idiomy v českých verzích a zhodnotit tak poměr idiomů v původní a přeložené verzi.

4.2 Identifikace anglických idiomů, kategorizace a český překlad

Z nalezených slovních spojení, které byly poté dohledány ve slovnících jako idiomy, se jisté skupiny idiomů lišily svým způsobem a formou. Tyto odlišné idiomy jsou v této kapitole blíže popsány a rozřazeny do následujících kategorií: nedokončená sdělení, pozměněné idiomy, idiomy v písních. Některé idiomy se vyskytovaly ve více kategoriích najednou.

4.2.1 Nedokončené idiomy

Nedokončené idiomy jsou označené v tabulce 6 označené fialovou barvou.

V kategorii nedokončených sdělení se vyskytovalo například slovní spojení ze začátku prvního filmu Shrek „what a load of…“.[12] Přesto, že je sdělení nedokončené, lze ze zbylé struktury sdělení a kontextu odvodit, jak by věta končila. Shrek sedí na latríně a čte z pohádkové knihy, kde čte o pohádkovém šťastném konci a evidentně nesouhlasí s tímto sdělením. Celý idiom by zněl “load of crap/trash/nonsense/rubbish“ (Cambridge, “load of“) Shrek, jelikož v tu chvíli i slyšíme zvuk splachování, nejspíše varianta “crap“ napadne diváka jako první, toto slovo je v originále užíváno nejen jako expresivní vyjádření odpovídající například slovu „kravina“, ale “crapper”. (Cambridge, “crapper”)[13] se používá přímo v souvislosti s toaletou.[14] Shrek jako animovaný film pro děti či rodiny by tak neměl obsahovat nadávky a sprostá slova, to může být další z důvodů, proč je idiom nekompletní. V češtině je poté tato část v českých verzích překladu přeložena jako „to je hromada“ (Kostiha) a „taková hromada“ (Finkous) a obě verze dodržují vynechání sprostého slova.

Dále je tu nedokončený idiom “what he's basically saying is he likes to get“, které prohlásí v prvním filmu zbojnická družina během své písně, zarazí ji však hlavní zbojník a doplní sloveso “paid“. Zde se domnívám, že jde o humorný prvek, jak ho popisuje Ritchie, jde o slovní hříčku, na základě rýmu (Ritchie, 2010, s. 42-43). Se

[12] Dostupné z https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/load-of-crap-nonsense-trash-etc

[13] Dostupné z https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/crapper

slovem “paid“ se rýmuje sloveso “laid“, v písni hlavní zbojník zpívá o tom, jak chrání krásné ženy, a tak lze usuzovat, že by opět pro humorný efekt bylo toto slovo naznačeno v rýmu. V české verzi je tato část přeložena jako „to chce oklikou říct, že by dámu s chutí o-“ a doplněno na „krad“ (Kostiha) a v druhé verzi jako „hned se všema musí jít do“ a doplněno o „kostela“ (Finkous). V druhé verzi je zachován možný rým na jinou situaci, tedy „do postele“, který tak i významově odpovídá originální verzi. Ve verzi Petra Finkouse je tak zachována humor za pomoci rýmu, ve verzi Vojtěcha Kostihy je zachováno pouze nedokončené sdělení.

Dalším příkladem nedokončeného idiomu by byla replika z filmu Shrek 2. Shrek s Oslíkem se oba napili kouzelného nápoje a Oslík poblouzněně zpívá “bet your bottom“, poté však omdlí a větu nedokončí. Do té doby zpívá o naději a že něco jistě přijde, lze tak usuzovat, že celé sdělení by bylo “bet your bottom“. Výpověď je nedokončená nejen proto, že Oslík poté omdlí, ale také to může být opět humorná složka, doslovně by totiž nedokončená výpověď znamenala „vsaď svůj zadek“. V českém překladu (Kostiha) je tento idiom poté přeložen jako „zítřek zas vrátí mě k vám“, na což Shrek odpovídá „vrátí mě kam?“. I přeložená verze může fungovat humorně, je to spíše dáno Oslíkovou charakteristikou a tím, že přeskakuje z tématu na téma.

4.2.2 Idiomy v písních

Idiomy v písních jsou v tabulce 6 označeny světle modrou barvou, pokud byly již rozebrány v kategorii „nedokončené idiomy“ jsou označené barvou fialovou.

Kromě předchozích idiomů “bet your bottom“ a “get (paid)/laid“ se mezi tyto idiomů řadí i další. Jak již bylo zmíněno v teoretické části, idiomy samostatně patří mezi obtížně přeložitelné prvky, to samé Chiarová píše i o písních (Chiaro, 2009, s. 155), práce překladatele se tak v rámci této kategorie komplikuje o to více.

Prvním zaznamenaným idiomem v této kategorie je z prvního filmu Shrek a objevuje se v Oslíkově písni “I can't wait to get on the road again“, když se společně se Shrek vydávají na cestu za lordem Farquaadem. Toto slovní spojení je přeloženo do češtiny jako „cestu dlouhou mám“ (Kostiha) a „cestu toulavou“ (Finkous), kde u obou překladů zachovávají překladatelé význam vydat se na cestu a stále Oslíkovi sedí slova do tlamy.

Následující dva idiomy se nachází v druhém dílu, Shrek 2, a zpívá je ve stejné replice Dobrá víla, “nip and tuck, here and there“. U této repliky je na obrazovce vidět Fiona, jak ji češe kouzelný hřeben, je tak nutné při překladu brát v potaz vizuální složku. Do

češtiny byla tato replika přeložena jako „vlásek tam, vlnka sem“ (Kostiha), kde je zachován, jak počet slabik, tak překladatel zohledňuje i vizuální složku.

Další nalezený idiom není přeložený do češtiny “I’m on top of the world“, není zpíván ani jedno z postav a nalézá se ve filmu Shrek: Zvonec a konec. Domnívám se, že text nebyl přeložen proto, že není zpívaný ani jednou z postav, a je to podkresová hudba k obrazu, kde je Shrek šťastný a naháněný rozzuřenými vesničany. Chiaro píše, že písně bývají mnohdy ponechány nepřeložené, či jsou pouze doplněné o titulky, v tomto případě je píseň ponechána bez titulků (Chiaro, 2006, s. 162).

Závěrečné idiomy pochází z jedné a té samé písně, kterou Oslík zpívá ve filmu Shrek: Zvonec a konec zotročený čarodějnicemi. “I just stick out my chin“, “oh, the sun will come out tomorrow“ a “come what may“ jsou všechny součástí písně *Tomorrow* z muzikálu Annie.[15] Zde píseň přeložena je a to následovně „já bradu vystrčím“, „slunce vyjde ti zas“ a „uvěř v něj, je skoro nad horou“ (Kostiha), zde se překlad drží originálního znění, pro českého diváka není známý český překlad a z hlediska audiovizuálního u Oslíka není text důležitý pro děj na obrazovce.

4.2.3 Pozměněné idiomy

Pozměněné idiomy jsou v tabulce 6 označeny světle modrou barvou.

Prvním nalezeným idiomem v této kategorii, “we’ll scare the spit out of anybody that crosses us“. V původním znění by mohlo jít o idiom “scare the crap out of someone.“ (The free dictionary, “scare the crap out of (one)“)[16] Jelikož jde opět o slovo “crap“, které se do dětských filmů jakožto vulgarismus nehodí, tvůrci jej zaměnili za jiné. Do češtiny je tak tato Oslíkova replika přeložena jako „vyděsíme každýho, kdo nám vleze do cesty“ a „vyděsíme každýho, kdo nám zkříží cestu“, tedy téměř totožným idiomem. V české verzi je tak možná vulgarita zcela vynechána.

Další idiom byl nalezený také v prvním filmu Shrek, “we wear our fear right out there on our sleeves.“ Původní verzí tohoto idiomů může být “wear your heart on your

[15] Dostupné z https://idioms.thefreedictionary.com/sun+will+come+out+tomorrow

[16] Dostupné z https://idioms.thefreedictionary.com/scare+the+crap+out+of

sleeve“[17](Cambridge, „wear heart on sleeve“), což by mohlo významově odpovídat českému „mít srdce na dlani“, pozměněná verze se však pro překlad chová jinak. Do češtiny je tato replika přeložena dvěma způsoby, „strach nosíme hned pod tričkem“ (Kostiha) a „oslové vrstvy nemají, ze strachu hned zalézáme pod krunýř“ (Finkous). První zmiňovaná verze se více drží originálu “sleeve“ tedy rukáv mění na „tričko“, jelikož Shrek na tuto Oslíkovu repliku reaguje “donkeys don’t have sleeves“, tedy oslové nemají rukávy, v první zmiňované verzi Shrek může reagovat stejně nejistě a to „oslové nemají trička“. Verze Petra Finkouse je „oslové vrstvy nemají, ze strachu hned zalézáme pod krunýř“, kde „zalézt pod krunýř“ je možná více obrazné a týká se tak přímo strachu, Shrek i na toto může reagovat s rozpaky jako „momentíček, oslové nemají krunýře“.

Následující idiom se také nachází v prvním filmu Shrek, pronese jej Oslík, když chce Shrek ubytovat princeznu Fionu v malé jeskyni, “I don't think this is fit for a princess.“ Tímto idiomem je myšleno, že jeskyně není pro princeznu vhodné místo na spaní, jako původní verzi idiomu jsem dohledala “fit for a king“ (M-W, „fit for a king“)[18], tedy vhodné pro krále, vzhledem k užití tohoto idiomu se však domnívám, že jde stále o stejný význam. Do češtiny je poté tento idiom přeložen jako „tohle není pro princeznu.“ (Kostiha) a „to se k princezně nehodí“ (Finkous).

Následující pozměněný idiom se nachází ve filmu Shrek: Zvonec a konec, kde je Shrek frustrovaný ze svého života a prohlašuje “I’m still my own ogre“. Nezměněný idiom by zněl jako “be your own man/woman/person“[19], do češtiny by se toto slovní spojení dalo přeložit jako „být svým vlastním pánem“, čili moct dělat svá vlastní rozhodnutí. Překladatel tento idiom přeložil jako „o nic tím nepřijdu“ (Kostiha), čímž původní idiom zanikl, nebyl však závislý na kontextu a stále replika v tomto znění do situace zapadá.

---

[17] Dostupné z https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/wear-heart-on-sleeve?q=wear+your+heart+on+your+sleeve

[18] Dostupné z https://www.merriam-webster.com/dictionary/fit%20for%20a%20king

[19] Dostupné z https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/be-own-person-woman-man?q=be+your+own+man

Poslední idiom se nachází také ve filmu Shrek: Zvonec a konec, říká ho Oslík Shrekovi, když vidí, že Fiona je v tomto světě neohrožená silná vůdkyně zlobrů, “I see who wears the chain mail in your family.” Doslovně by tedy zněla tato replika jako „už vidím, kdo ve vaší rodině nosí brnění“, originální znění idiomu je “wear the pants“[20] (Cambridge, „wear the pants“), tedy nosit kalhoty. V češtině je toto sousloví také zaužíváno, a tak překladatel pro českou verzi používá podobnou pozměněnou strukturu „no, už tuším, kdo u vás doma nosí brnění“ a zachovává tak podobný doslovný i idiomatický význam, být ten, kdo dělá v rodině rozhodnutí či vztahu.

[20] Dostupné z https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/wear-the-pants

4.3 Výskyt idiomů ve vybraných slovnících

Analýza pomocí slovníků odhalila, že téměř všechna spojení, které autorka považuje za idiomy, lze dohledat alespoň v jednom z vybraných slovníků. Největší úspěšnost prokázal online slovník The Free Dictionary. Tento slovník shromažďuje data z několika různých zdrojů, jako například Collins English Dictionary, American Heritage Dictionary of the English Language a dalších (The Free Dictionary by Farlex).

Z grafu 1 lze vyčíst, v kolika případech se slovníky Cambridge dictionary, The Free Dictionary by Farlex a Merriam-Webster dokázaly shodnout. Dokázat se shodly na 47 slovních spojeních, které všechny označovaly jako idiom. Ve většině, 112, případech se neshodly všechny slovníky a slovní spojení tak bylo nalezeno pouze v jednom nebo ve dvou z nich. Pouze v jednom případě pak došlo k případu, že slovní spojení nebylo nalezeno ani v jednom ze slovníků. V tabulce 1 v části přílohy jsou idiomy, na kterých se všechny slovníky, zvýrazněny zelenou barvou, případ, kdy slovní spojení nebylo nalezeno pod označením idiom je poté zvýrazněný červenou barvou.

Idiom nenalezený ani v jednom ze slovníků bylo slovní spojení "Better out than in". Přesto, že se toto spojení nenachází ani v jednom ze slovníků ho však považuji za idiomatické vzhledem k jeho užívání a na základě idiomu, který byl nalezen ve slovníku The Free Dictionary by Farlex: "better to let it out and bear the shame, than hold it in"[21] (The Free dictionary by Farlex, „better to let it out and bear shame than hold it in"). Tento idiom (viz tabulka 1) je strukturou podobný slovnímu spojení nalezeném v jednotlivých filmech a užíván je ve stejném kontextu, říhnutí nebo prdění, a proto se domnívám, že ve Shrekově podání je možné, že jde o zkrácenou formu původního idiomu.

Slovní spojení ve slovnících se často vyskytovala i pod označením idiomatická fráze a frázové sloveso, v tomto případě jsou sice i v rámci grafů do těchto kategorií zařazeny a nejsou součástí idiomů. Existují však argumenty lingvistických teoretiků, že jsou zmiňované kategorie s idiomem provázané. Idiomatické fráze již byly zmíněny

[21] Dostupné z https://idioms.thefreedictionary.com/better+to+let+it+out+and+bear+the+shame+than+hold+it+in

v teoretické části, Nunberg je považuje za podkategorii či specifickou skupinu idiomů (Nunberg, 1994, s. 497). Frázová slovesa jsou kategorie, která je o něco složitější a Bakerová se o ní například v *In Other Words* blíže nezmiňuje vůbec. O této kategorii se zmiňuje v Newmark, kde píše o překladu metafor, kde mezi metafory řadí idiomy a píše dále také o tom, že anglická frázová slovesa jsou ze své podstaty metaforická. (Newmark, 1998, s.105) Frázová slovesa jsou tedy nejasná kategorie, svým způsobem mají ale k idiomům blízko a je tak logické, že ve slovnících najdeme stejné slovní spojení v jednom slovníku pod označením idiomem a v jiném pod označením frázové sloveso.

Graf 1: Shoda internetových anglických slovníků na označení idiom

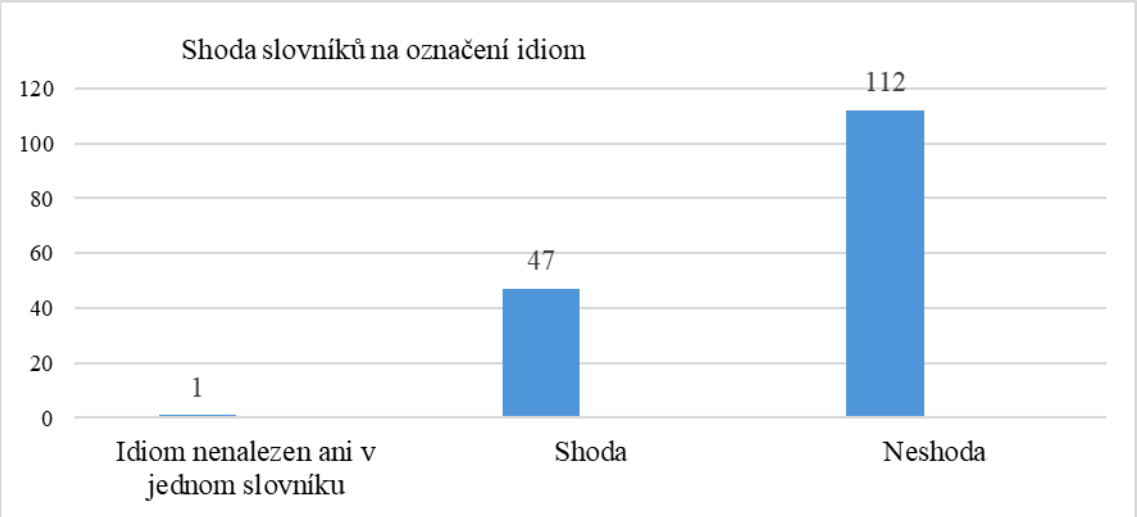

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.1 Idiomy ve slovníku Cambridge dictionary

Slovník Cambridge dictionary měl druhý nejvyšší výskyt slovních spojení označených pod názvem idiom. V tomto slovníku bylo celkem potvrzeno cca 63 % slovních spojení pod označením idiom, celkem tedy 100 slovních spojení bylo prokázáno jako idiom, viz graf 2. Idiomů, které nebyly nalezeny v Cambridge dictionary, bylo celkem 36 výskytů, zhruba tedy necelých 22,5 % ze 160 výskytů se ve slovníku nenacházelo vůbec. Nadále byla některá slovní spojení ve slovníku označena jako fráze (phrase), těchto případů bylo celkem 11, to odpovídalo zhruba 7 %. Poté bylo 12 slovních spojení označeno jako frázové sloveso (phrasal verb), to odpovídalo cca 7,5 % z celkového výskytu. Jedno slovní spojení bylo ve slovníku označeno jako přídavné jméno, tedy necelé procento.

Graf 2: Výskyt slovních spojení ve slovníku Cambridge Dictionary

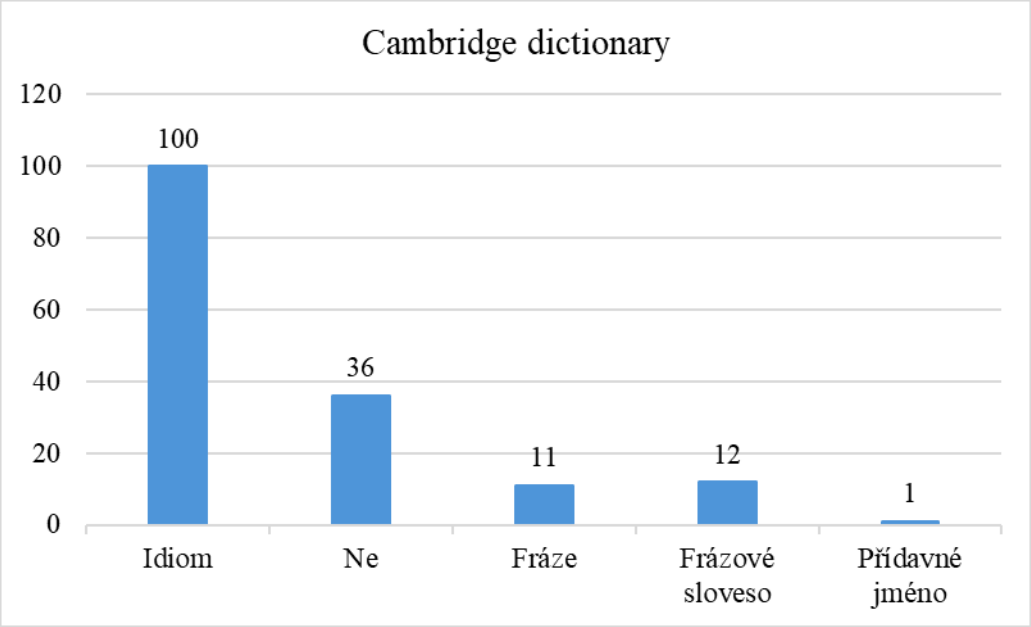

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.2 Idiomy ve slovníku The Free Dictionary by Farlex

Slovník The Free Dictionary by Farlex měl s přehledem největší výskyt slovních spojení pod názvem idiomu, jak už bylo výše zmíněno, tento slovník shromažďuje data hned několika slovníků na jednom místě, a tak předpoklad úspěšnosti u něj byl rozhodně nejvyšší. Z grafu 3 lze vidět, že celkově bylo ve slovníku nalezeno 156 idiomů z celkových 160, což odpovídá zhruba 98 %. Ve slovníku nebyly nalezeny pouhá 4 slovní spojení, jedním z nich je již zmiňované "better out than in", které se objevuje v prvním filmu Shrek. Ve slovníku nebylo nalezeno ani spojení "get to know someone". Další slovní spojení, které zde nebylo nalezeno bylo součástí Shrekovy repliky "she's not the boss of me!" z filmu Shrek: Zvonec a konec. Spojení "boss of someone" nebylo nalezeno ve slovníku The Free Dictionary, stejně tak nebylo nalezeno spojení z Krasoňovy repliky "and I assure you, the people of this kingdom will pay dearly" z filmu Shrek: Třetí, viz tabulka. Slovní spojení "pay dearly" opět nebylo ve slovníku nalezeno.

Graf 3: Výskyt slovních spojení ve slovníku The Free Dictionary by Farlex

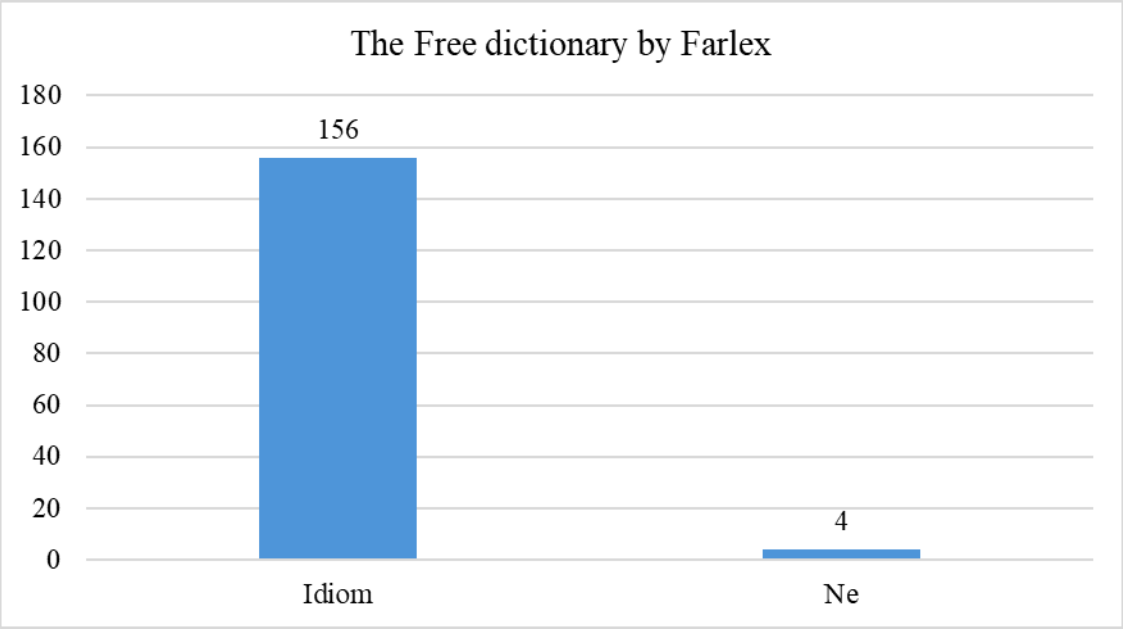

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.3 Idiomy ve slovníku Merriam Webster

Nejvíce rozmanitý byl slovník Merriam-Webster, tento slovník ze všech tří vybraných slovníků poskytl nejvíce různých označení slovních spojení. Ze 160 celkových slovních spojení v tomto slovníku bylo dohledáno 82 slovních spojení pod názvem idiom, což odpovídá zhruba 51,3 %. I přes různá označení tak byla dohledána pod názvem idiom

více než polovina slovních spojení. 31 slovních spojení nebylo ve slovníku dohledané pod z jakékoliv části, což odpovídá 19,3 %. Poté se kromě označení fráze, frázové sloveso a přídavné jméno objevilo dalších 5 kategorií: jmenná fráze, podstatné jméno, idiomatická fráze a sloveso. Nejčastěji se slovní spojení v těchto kategoriích řadila jako přídavné jméno, a to celkem v 5 případech, celkově však tyto podkategorie, bez označení fráze, tvořily 23 výskytů.

Graf 4: Výskyt slovních spojení v slovníku Merriam-Webster

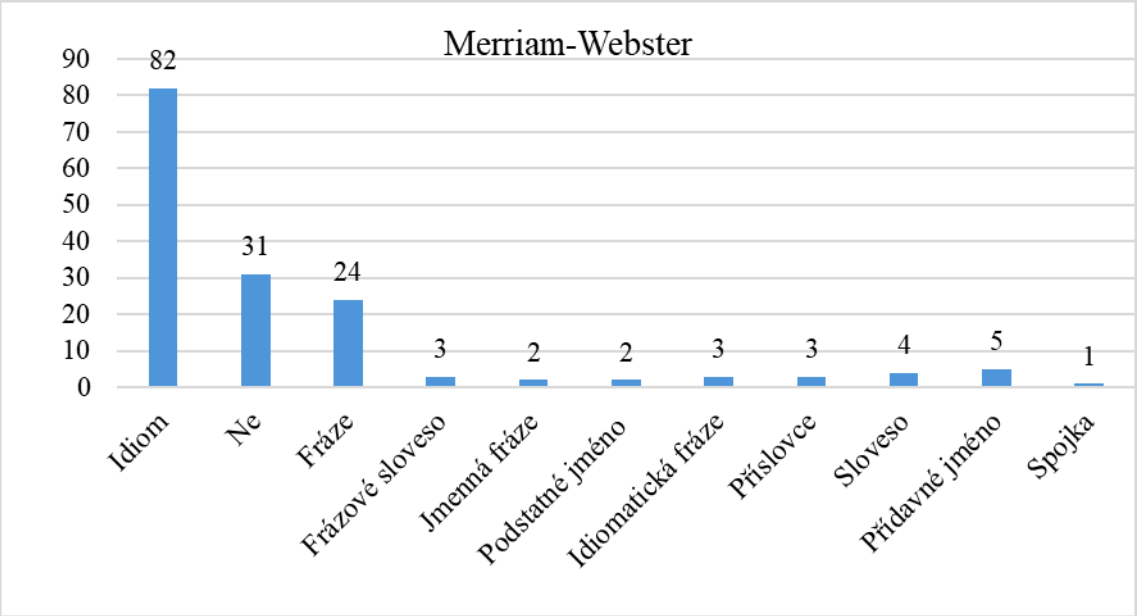

Zdroj: Vlastní zpracování

4.4 Strategie při převodu idiomů do českého jazyka u prvního film Shrek

Jak již bylo zmiňováno v části teoretické, u prvního dílu filmové série Shrek existují dvě přeložené české verze pro dabing. První vytvořená verze je přeložená Petrem Finkousem a pochází z roku 2001, tato verze byla přeložena pro studio Budíkov, Bonton Home Entertainment a byla distribuována na VHS (videokazety) a pro televizi. Druhá verze byla vytvořena později, přeložena byla Vojtěchem Kostihou v roce 2004 pro Studio Virtual a šlo o verzi pro Blu-ray a na DVD (Dabingforum.cz, 2008, „Shrek“). Vojtěch Kostiha, který přeložil první film Shrek později a následně pokračoval v překladu i pronásledující filmy, přeložil například filmovou sérii Já, padouch a od 21.série překládá známý seriál Simpsonovi (Dabingforum.cz, 2012, „Vojtěch Kostiha“).

Petr Finkous, který přeložil první verzi prvního filmu Shrek, je známý především překladem seriálu Teorie velkého třesku, za tento překlad byl dokonce oceněn Jednotou tlumočníků a překladatelů za mimořádnou kvalitu překladu a úpravy dabovaného audiovizuálního díla. Krom toho seriálu překládal také seriál Futurama a například filmovou sérii Rychle a zběsile (Dabingforum.cz, 2008, „Petr Finkous“).

Tato část práce se zaměřuje na práci s převodem idiomů z původního anglického originálu, jaké strategie volili jednotliví překladatelé a jaký byl počet výskytů převodu idiom za idiom, parafráze a výpustka. Dále zde také bude srovnán počet výskytů idiomů u jednotlivých hlavních postav filmové série Shrek, a to rozdíl anglického originálu a dvou českých překladů.

Je důležité zdůraznit, že další strategie, kterou Bakerová zmiňuje, je kompenzace (Baker, 1992, s. 78) nebude v této části rozebírána podrobněji a nelze z výsledku této analýzy vyvodit, zda jeden cílový český text je více či méně idiomatický. Chtěla bych však uvést za každý díl 5 příkladů užití idiomů v českém překladu, aby bylo aspoň částečně patrné, že oba překladatelé využívají i strategii kompenzace, konkrétně tedy u užívání idiomů.

4.4.1 Příklady kompenzace idiomů

Za verzi filmu Shrek přeloženou Vojtěchem Kostihou jsem vybrala následující idiomy, které v anglickém originále nebyly nalezeny ve slovnících pod nod názvem idiom:

- „Už nebudu osel, tvrdohlavej jako mezek.“ (Oslík)

Tvrdohlavý jako mezek je v češtině řazeno jako idiom (SČFI přirovnání, s. 204), v anglickém originále je toto slovní spojení “I'll never be stubborn again.“, tedy „už nebudu tvrdohlavý.“

- „Polib mi perník“. (Perníček) pozměněný

Pozměněný idiom, originální „políbit prdel.“ (SČFI slovesné A-P, s.712) V originále “eat me.“

- „Nemyslíš, že si tím léčí nějakej mindrák?“ (Shrek)

Mírně pozměněný idiom, „hojit mindrák.“ (SČFI slovesné A-P, s. 427) V originále “do you think maybe he's compensating for something?“

- „„Mám prostě pech.“ (Shrek)

Idiom „mít pech.“ (SČFI slovesné A-P, s. 632) V originále “oh, would you look at that?“

- „Takový to, je mi putna, co si myslí ostatní.“ (Oslík)

Idiom „být putna“ (SČFI slovesné A-P, s. 753). V originále “you got that kind of "I-don't-care-what-nobody-thinks-of-me" thing.“

Za verzi filmu Shrek přeloženou Petrem Finkousem jsem vybrala následující idiomy, které v anglickém originále pod názvem idiom ve slovnících nalezeny nebyly:

- „Jen pro pořádek teď máte vzít nohy na ramena.“ (Shrek)

V originálním znění “this is the part where you run away,” překladatel převedl idiomaticky, „vzít nohy na ramena“ (SČFI, A-P, s. 537), tedy rychle utéct.

- „Vyliž mi polevu!“ (Perníček)

V originálním znění jako “eat me,“ bylo přeloženo pozměněným idiomem, jako mnohé anglické příklady pro vtipný efekt a zneutralizování původního “vyliž mi prdel” (SČFI, A-P, s. 712)

- „A i když žije se 7 muži, není to lehká děva.“ (Zrcadlo)

Idiom „být lehká děva/dívka.“ (SČFI slovesné A-P, s. 67) V originálním znění “although she lives with 7 other men, she's not easy.“

- „Oslíku, kdybych to byl já, byl bys tuhej.“ (Shrek)

Idiom „být tuhý/tuhej.“ (SČFI slovesné R-Ž, s. 208) V originále “believe me, Donkey, if it was me, you'd be dead.“

- „Na holky jsem prostě kádr.“ (Oslík)

Pozměněný idiom „být kápo/kadet.“ (SČFI slovesné A-P, s. 312) V originále “I guess it's just my animal magnetism.“

4.4.2 Druhy strategií u překladu idiomů

Z grafů 5 a 6 lze vyčíst, že nejvíce uplatněnou strategií pro překlad u obou překladatelů je jednoznačně parafráze, to jen dokládá to, co tvrdí Bakerová (Baker, 1992, s. 74) a to, že nejčastěji užívaná strategie pro překlad idiomů je právě parafráze, ve výskytu 25 případů u překladu Kostihy a 26 případů u Finkouse. Dále je nevíce užívanou strategií právě překlad idiom za idiom, kde se oběma překladatelům podařilo přeložit aspoň ¼ původních idiomů českými. Vojtěch Kostiha tuto strategii použil celkem v 15 případech a Petr Finkous celkem ve 12. Strategie vynechání poté byla využita minimálně u obou překladatelů, obecně tak idiomatická složka původního textu zůstává převážně zachována a z předchozích příkladů je názorně vidět, že oba překladatelé využili v několika případech i kompenzaci idiomů na jiných místech.

Graf 5: Strategie překladu idiomů – Kostiha

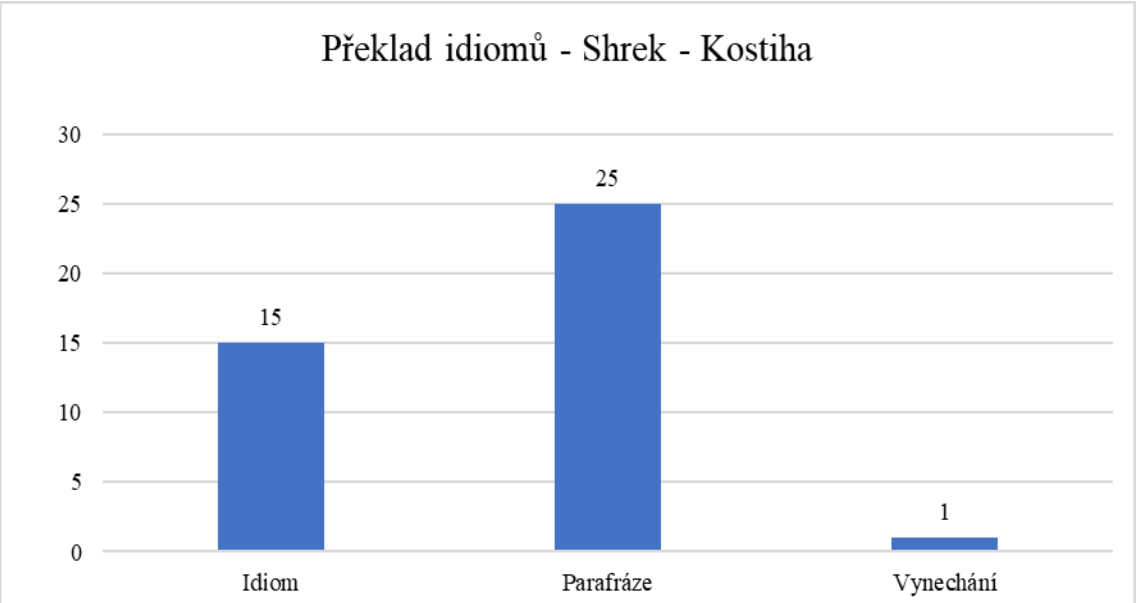

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 6: Strategie překladu idiomů – Finkous

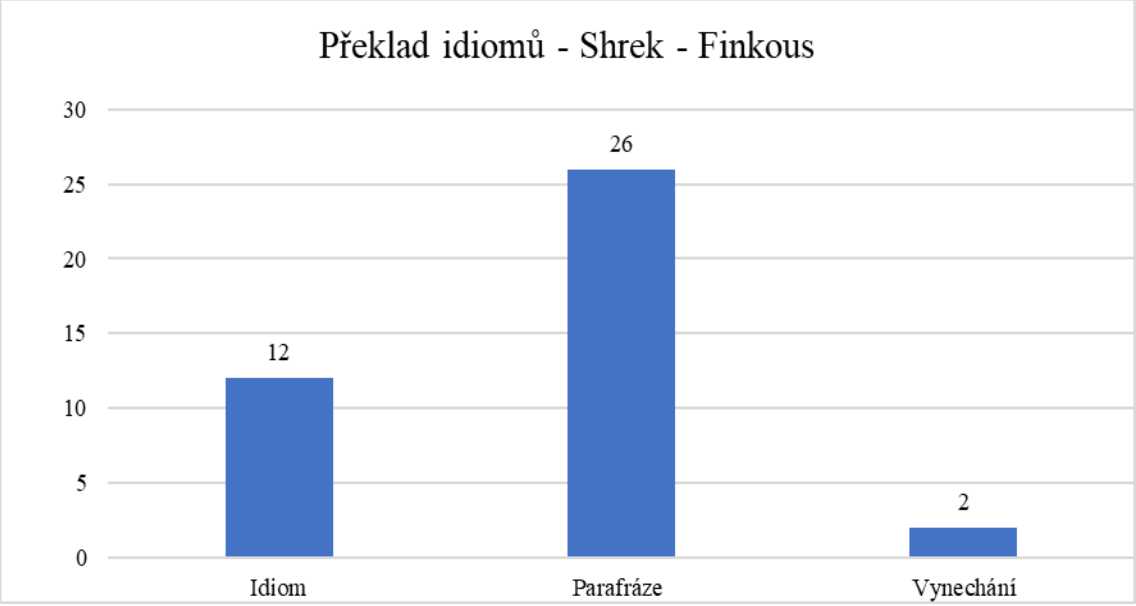

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak je patrné z grafu 8, z celkových 40 idiomů za první anglickou verzi filmu Shrek si nejvíce idiomů může připsat postava Oslíka. Oslík za první film pronese celkem 11 idiomů, to může být dáno jednak tím, že pro Oslíka je charakteristická jeho rychlá mluva, užívání slangu a neformálního rejstříku, ale samozřejmě také jeho celkový čas na obrazovce jako jedné z hlavních postav. Výskyt idiomů je u Oslíka nejvyšší i v obou českých překladech, tedy jak ve verzi přeložené Vojtěchem Kostihou (viz graf 9), tak Petrem Finkousem (viz graf 10). V obou verzích má tak tato postava 6 idiomů, u Kostihy z celkových 15 idiomů a u Finkouse z celkových 12 idiomů.

Druhý nejvyšší počet anglických idiomů má samotný Shrek, v originále s počtem 10 idiomů. Shrek jako postava, která se pokouší o nějak druh humoru, toto reflektuje i ve formě svého vyjadřování, to je často i ve formě idiomů. Kromě již zmiňovaného času na obrazovce, který má Shrek jako hlavní postava filmu vysoký, může přispět k vysokému počtu i to, že je Shrek ve svém vyjadřování často sarkastický. Může mít tak jeho vyjadřování rovinu jak doslovnou, tak skrytou, nedoslovnou, což je typické pro idiomy. V českém překladu se počet výskytů idiomů u této postavy snižuje z 10 na 2 v obou verzích překladu, z výše uvedených idiomů, které se vyskytovaly pouze v české verzi je patrné, že i u postavy Shreka oba překladatelé přeložili některé Shrekovy repliky jako idiomy tam, kde se v anglickém jazyce nenacházely.

Třetí nejvyšší výskyt idiomů poté lze nalézt u postavy Fiony, s celkovým počtem 9 idiomů v anglickém originále. Přesto, že je Fiona poprvé v příběhu spíše ukázána jako

typická princezna, která se vyjadřuje hlavně formálně, v příběhu se postupně ukazuje, že má se Shrekem mnoho společného, to se týká i humorné stránky. I u Fiony je tak výskyt idiomů častý, v české verze u obou překladatelů se počet idiomů snižuje z 9 na pouhé 2, zachované. Jak lze ale vidět z vybraných příkladů idiomů nalezených v české verzi, i u Fiony překladatelé v několika případech přidávají naopak idiomy tam, kde se v anglické verzi nevyskytovaly.

Jako další postava je vybrána lord Farquaad, který ale i díky svému nižšímu času na obrazovce má v originále pouze jeden idiom, u verze Vojtěcha Kostihy nemá zachovaný ani přeložený idiom žádný a u Petra Finkouse má shodně s originálem jeden výskyt.

V kategorii Ostatní se poté skrývají postavy vedlejší, konkrétní jména lze vidět v tabulce 1-5. V anglickém originále je celkem 9 idiomů u těchto vedlejších postav, do češtiny se u Kostihy poté objevila méně než polovina idiomů a u Finkouse pouze jeden idiom.

Graf 7: Výskyt idiomů u postav v anglickém originálu

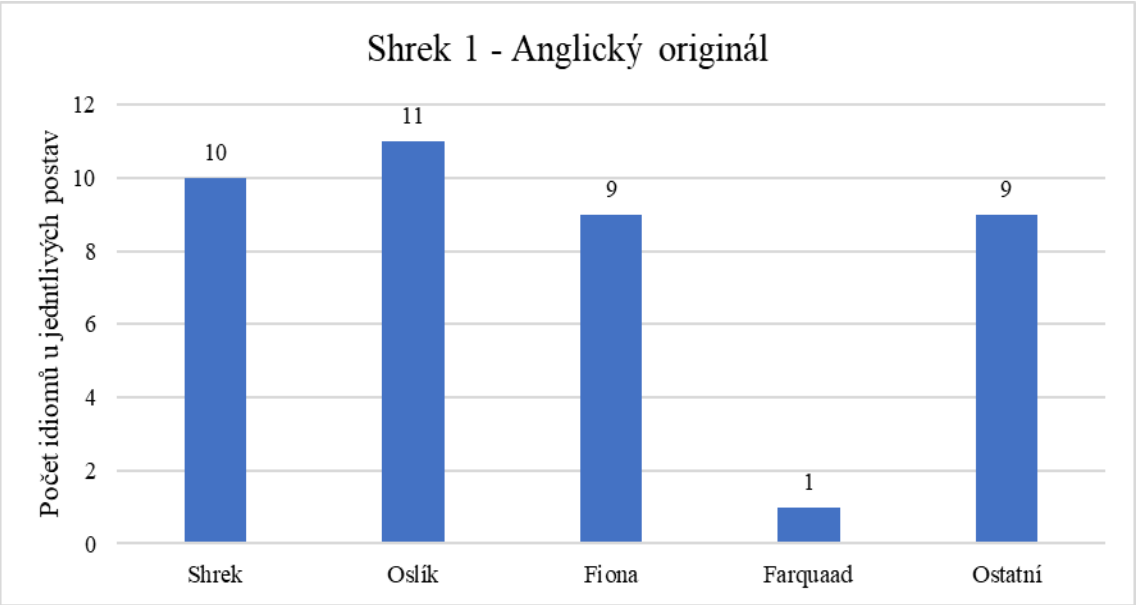

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 8: Výskyt idiomů u postav – překlad Kostihy

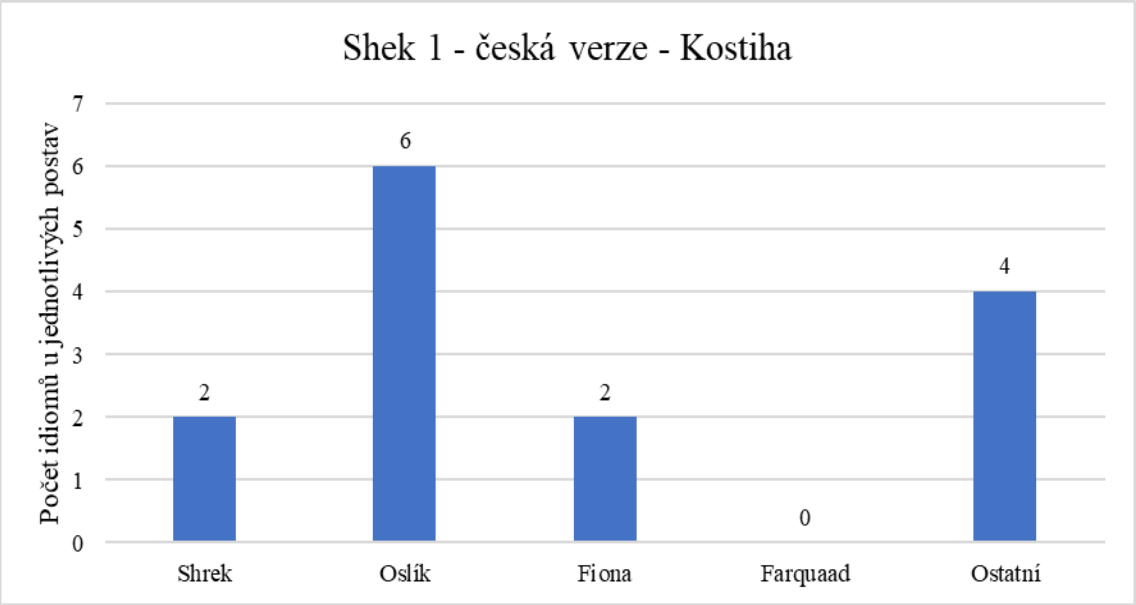

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 9: Výskyt idiomů u postav – překlad Finkouse

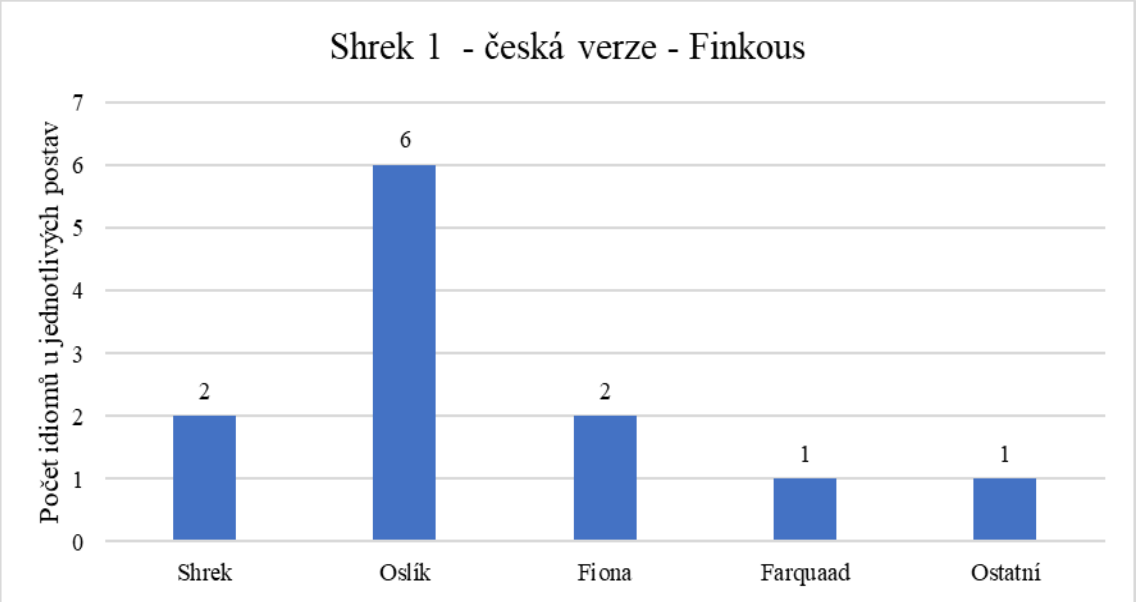

Zdroj: Vlastní zpracování

4.5 Shrnutí výsledků analýz

Ve slovnících byla vyhledávaná ta slovní spojení, která jsou v tabulce 6 vyznačena tučně. Analýza výskytu slovních spojení ve slovnících prokázala nejen, že se aspoň v jednom slovníku nalézala, ale také se ve slovnících Cambridge dictionary, The Free Dictionary by Farlex a Merriam-Webster dictionary nacházela spojení pod termínem idiom ve více než 50 %, 80 případech. Nejúspěšnější slovník v tomto ohledu byl slovník The Free Dictionary by Farlex, kde se nacházelo celkem 156 idiomů, což je s přehledem nejvíce. Bylo také prokázáno, že slovníky často používají označení fráze (phrase), kromě slovníku The Free Dictionary by Farlex, který čerpá pouze z idiomatických slovníků nebo se v něm spojení nenalézalo vůbec. Z celkových výsledku je tak znát, že slovníky jsou pro překladatele velkou pomocí v práci a lze v nich dohledat nejen, jestli se jedná o idiom, ale jeho různé výklady a příklady v kontextu.

Při analýze překladatelských strategií u prvního filmu Shrek bylo prokázáno, že nejvíce idiomů bylo převedeno parafrází, což potvrzuje teorii Bakerové, že parafráze je obecně nejčastější překladatelskou strategií při převodu idiomů (Baker, 1992, s. 74). Překladatelé také používali převod idiom za idiom, tato strategie byla druhá nejčastější. Bylo také dokázáno, že minimálně na několika uvedených příkladech překladatelé užívají strategii kompenzace.

Dle analýzy idiomů u postav v anglickém originále a českém překladu bylo patrné, že nejvíce idiomů užívá postava Oslíka, což odpovídá jeho upovídané povaze a častému užívání slangů. I u Shreka byl výskyt vysoký, jako u sarkastické postavy, která je známá svým humorem. Výskyt idiomů v originále tak odpovídá výskytu v českých překladech.

Závěr

Audiovizuální produkce nejrůznějších žánrů je významnou složkou současné kultury a překlad z angličtiny do čeština hraje důležitou roli ve zpřístupnění její velké části českému publiku. Tématem této bakalářské práce byly způsoby převodu frazémů a idiomů z angličtiny do češtiny v komediální animované filmové sérii Shrek.

Teoretická část práce popisovala, co je to audiovizuální překlad, jeho specifika a dělení do kategorií. Zde byl dále popsán překlad v procesu dabingu, do jakých fází se dělil, kdo se na překladu podílel a které země upřednostňovaly dabing před jinými formami audiovizuálního překladu. Dále byl součástí teoretické části popis idiomu, z jakého hlediska na něj nahlíželi různí lingvističtí teoretici, co byla funkce idiomu, co byl frazém a jaký byl jeho vztah vůči idiomu. Byl zde také popsán proces překladu idiomu, jaká byla specifika překladu idiomu, jaké problémy se s překladem idiomu pojily a jaké strategie si překladatelé při překladu idiomu mohli určit.

Cílem praktické části bylo analyzovat idiomy a frazémy z hlediska jejich výskytu v anglickém originále a z hlediska způsobu jejich převodu v české dabované verzi. Prvním krokem analýzy bylo vytvoření seznamu idiomů a frazémů ve všech dílech série: Shrek, Shrek 2, Shrek: Třetí a Shrek: Zvonec a konec, a ověřit, zda byly ve vybraných slovnících. Následně bylo cílem analyzovat idiomy a frazémy z hlediska jejich formy v anglickém originále, zjistit, jak je pojmenovávaly vybrané slovníky The Free dictionary by Farlex, Cambridge dictionary a Merriam-Webster dictionary, vytvořit seznam idiomů a frazémů z anglického originálu filmů známých pod titulem Shrek a výsledná data kvantifikovat ve formě tabulek a grafů. Zde bylo vybráno celkem 40 idiomů za každý film, celkem 160 idiomů, a bylo zjištěno, že většina až na jeden případ se nachází minimálně v jednom slovníku. Na označení idiom se slovníky shodly celkem ve 49 případech, ve 110 případech se tak neshodly všechny. Dále bylo analyzováno, zda byly idiomy do přeložené dabingové verze v českém jazyce převedeny strategií idiom za idiom, idiom převeden parafrází nebo jestli byl idiom vypuštěn (Baker, 1995, s. 72-77). Za tuto část bylo zjištěno, že nejvíce překladatelé využili strategii převodu idiomu parafrází, a to v téměř shodném počtu 25 a 26 případech.

Na závěr byl analyzován výskyt idiomů a frazémů v anglickém originále a dvou českých verzích, a to jak z obecného hlediska, tak z hlediska jednotlivých postav. V této části bylo také uvedeno několik příkladů idiomů, které se vyskytovaly pouze v českých přeložených verzích, aby tak byla dokázána strategie kompenzace. Cílem této části bylo zjistit, jak se lišil výskyt idiomů a frazémů u jednotlivých hlavních postav. Nejvíce idiomů se tak vyskytovalo u postavy Oslíka, jak v anglickém originále, tak v obou překladech prvního filmu, což odpovídá charakteristice této postavy.

Summary

Audiovisual production of various genres is a crucial part of today's culture, and it plays a significant role in translation between English and Czech in accessibility for the Czech viewers. The topic of this bachelor's thesis were types of translation of phrasal idioms and idioms from English to Czech in the comedy animation film series Shrek.

The theoretical part described audiovisual translation, its specifics and categorical division. This also involved the translation in the process of dubbing, to which phases it was divided into and who was involved in the translation and which countries prefer dubbing from other forms of audiovisual translation. Theoretical part also involved a description of idioms, how different linguists approach this category, what is the function of an idiom, in what aspect is translation of idioms unique, what problems are related to the translation of idioms and phrasal idioms and what strategies the translators can choose in the translation process.

The aim of the practical part is to analyze idioms and phrasal idioms on their frequency of occurrence and translation into the Czech dubbed version. The first step of the analysis was creating a list of idioms and phrasal idioms in all the films: Shrek, Shrek 2, Shrek the Third, Shrek Forever After, and verify whether they appear in the prechosen dictionaries. Then the aim was to analyze idioms and phrasal idioms from the perspective of their form in the English original and find how the chosen dictionaries categorize them: The Free dictionary by Farlex, Merriam-Webster dictionary and Cambridge dictionary, creating a list of idioms and phrasal idioms in the English original of the Shrek films and quantify that data in the form of tables and graphs. 40 idioms were picked from each film, overall, 160 idioms, and all idioms except for 1 were found in at least one dictionary. Dictionaries agreed on the term of "idiom" in 49 cases, in 110 cases not all of them agreed. Then it was analyzed whether the idioms in the dubbed Czech version were translated by the strategy idiom for an idiom, idiom translated by paraphrase or whether the idiom was completely omitted (Baker, 1995, p. 72-77). Translators mostly used the strategy of paraphrasing in these cases, and both did so in almost the same amount, 25 and 26 cases.

Lastly the idioms and phrasal idioms from the English original and in their two Czech version were analyzed both in general and specifically by each film character. There were some examples of idioms found only in the Czech versions and were not idioms in the English one, to prove there was also compensation strategy applied in both version of the Shrek films. The aim of this part was to find if the number of idioms and phrasal idioms in each character differed and how. Most of the idioms were used in the speech of Donkey in the English version, which corresponds to his characteristics, this was also reflected in both translated versions of the film.

Anotace

Jméno a příjmení autora	Marie Koutecká
Název kateder a fakulty	Katedra anglistiky a amerikanistiky, FF UP
Název bakalářské práce	Překlad idiomů a frazémů ve filmové sérii Shrek
Vedoucí práce	Mgr. Jitka Zehnalová, Dr.
Počet stran	48 stran
Počet znaků	63 982 znaků
Počet příloh:	10 příloh
Klíčová slova	idiom, frazém, Shrek, překlad, dabing, audiovizuální překlad
Jazyk práce	čeština
Abstrakt	Cílem této práce je zanalyzovat idiomy a frazémy, jejich výskyt v anglickém originále filmů Shrek, jejich české protějšky a způsoby převodu, které si zvolili překladatelé pro první film série. Teoretická část zahrnuje popis a dělení idiomů a frazémů, jejich funkce a strategie překladu. Praktická část zahrnuje kvantifikace a rozdělení idiomů nalezených v anglickém originále filmů.

Annotation

Author	Marie Koutecká
Department	Department of English and American Studies, FF UP
Supervisor	Mgr. Jitka Zehnalová, Dr.

Number of Pages	48 pages
Number of Characters	63 982 characters
Number of Attachments	10 attachments
Key Words	idiom, phrasal idiom, Shrek, dubbing, audiovisual translation
Language	Czech

Abstract

The aim of this thesis is to analyze idioms and phrasal idioms, find them in the English original Shrek series, their Czech versions counterparts and translation strategies, which the translators chose for the first film in the series. The theoretical part involves a description and categorization of idioms and phrasal idioms, their function and translation strategies. The practical part involves quantification and categorization of the found idioms.

Bibliografie

Primární zdroje

ADAMSON, A. a ASBURY, K. (2004). Shrek 2. [film] Universal City, CA: Dreamworks.

ADAMSON, A., MILLER, C. H., a HUI, R. (2007). Shrek Třetí. [Shrek The Third] [film] Universal City, CA: Dreamworks.

ADAMSON A. a VICKY J. (2001). Shrek. [film] Universal City, CA: Dreamworks.

MITCHELL, M., a RAMON, R. (2010). Shrek: Zvonec a konec [Shrek Forever After] [film]. Universal City, CA: Dreamworks.

Sekundární zdroje

BAKER, Mona, 1992. In Other Words. A Coursebook on Translation. London: Routledge.

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. Cambridge Dictionary. [online]. [cit. 2024-06-23]. Dostupné z: https://dictionary.cambridge.org/

ČERMÁK, František a FILIPEC, Josef. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985. ISBN (Váz.).

ČERMÁK, František (2017): *FRAZÉM A IDIOM*. Online. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), URL: https://www.czechency.org/slovnik/FRAZÉM A IDIOM (poslední přístup: 17. 6. 2024)

ČERMÁK, František (2017): *IDIOM*. Online. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), URL: https://www.czechency.org/slovnik/IDIOM (poslední přístup: 17. 6. 2024)

ČERMÁK, František (2017): *LEXIKÁLNÍ FRAZÉM*. Online. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), URL: https://www.czechency.org/slovnik/LEXIK%C3%81LN%C3%8D%20FRAZ%C3%89M (poslední přístup: 17. 6. 2024)

ČERMÁK, František (2017): *PROPOZIČNÍ A POLYPROPOZIČNÍ MONOSUBJEKTOVÝ FRAZÉM* Online. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.),

URL: https://www.czechency.org/slovnik/PROPOZI%C4%8CN%C3%8D%20A%20POLYPROPOZI%C4%8CN%C3%8D%20MONOSUBJEKTOV%C3%9D%20FRAZ%C3%89M (poslední přístup: 17. 6. 2024)

ČERMÁK, František (ed.). *Slovník české frazeologie a idiomatiky: přirovnání*. Jaroslav MACHAČ (editor), Jiří HRONEK (editor). Praha: Academia, 1983.

ČERMÁK, František (ed.). *Slovník české frazeologie a idiomatiky: výrazy neslovesné*. Jaroslav MACHAČ (editor), Jiří HRONEK (editor). Praha: Academia, 1988.

ČERMÁK, František a HRONEK, Jiří. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: výrazy slovesné*. Praha: Academia, 1994. ISBN 80-200-0347-9.

ČERMÁK, František (ed.). *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. *4, Výrazy větné*. Praha: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-219-6.

FARLEX. The Free Dictionary by Farlex. [online]. [cit. 2024-06-23]. Dostupné z: https://www.thefreedictionary.com/

CHIARO, Delia, 2009. Issues in Audiovisual Translation. In: MUNDAY, J., ed. The Routledge Companion to Translation Studies. New York: Routledge. ISBN 978-0-415-39641–7.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 8024401436.

KNITTLOVÁ, Dagmar; GRYGOVÁ, Bronislava a ZEHNALOVÁ, Jitka. *Překlad a překládání*. *Monografie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 9788024424286.LEVÝ, Jiří. 1998. Umění překladu. Praha: Panorama.

MERRIAM-WEBSTER. Merriam-Webster Dictionary. [online]. [cit. 2024-06-23]. Dostupné z: https://www.merriam-webster.com/

NEWMARK, Peter. 1998. A Textbook of Translation, New York: PrenticeHall.

NUNBERG, Geoffrey, Ivan A. Sag, and Thomas Wasow. "Idioms." *Language* 70, no. 3, 1994: 491-538. https://doi.org/10.1353/lan.1994.0007.

PEDERSEN, Jan, 2011. Subtitling Norms for Television: An exploration focusing on extralinguistic cultural references. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 242 s.

Petr Finkous. *Dabingforum.cz* [online]. 2008 [cit. 10. 6. 2024]. Dostupné z: https://dabingforum.cz/viewtopic.php?t=1346

RITCHIE, Graeme, 2010. Linguistic Factors in Humour. In: CHIARO, Delia. Translation, Humour and Literature. New York: Continuum

Simpsonovi. 23. řada, 5. díl, Dobrá manželka. TV, Prima cool, 10. května 2012.

Shrek. *Dabingforum.cz* [online]. 2008 [cit. 10. 6. 2024]. Dostupné z: https://dabingforum.cz/viewtopic.php?t=277

STRÄSSLER, Jürg. Idioms in English: a pragmatic analysis. Tübingen: Narr, 1982. ISBN 3-87808–971-6.

THE FREE DICTIONARY BY FARLEX. The Free Dictionary. [online]. [cit. 2024-06-23]. Dostupné z: https://www.thefreedictionary.com/

Vojtech Kostiha. Dabingforum.cz [online]. 2008 [cit. 10. 6. 2024]. Dostupné z: https://dabingforum.cz/viewtopic.php?t=16580

Přílohy

Tabulka 1 – Shrek – anglické idiomy a české ekvivalenty, Finkous

Idiomy ve filmu Shrek Anglická verze	Idiomy ve filmu Shrek Překladatel: Petr Finkous
Once upon a time (Shrek)	Bylo nebylo… (Shrek)
What a **load of**… (Shrek)	Taková hromada. (Shrek)
Let's **get it**! (Villager)	Tak jdeme. (Vesničan)
Move it along. (Guard)	Dělejte. (Strážný)
That**'s good for** ten shillings (Head guard)	Jenom za 10 šilinků a když to dokážeš. (Hlavní strážný)
Get her **out of** my **sight**. (Head guard)	Ať se mi klidí z očí. (Hlavní strážný)
By the order of Lord Farquaad, I am authorized to place you both **under arrest.** (Head guard)	Na rozkaz lorda Farquaada vás dávám oba ihned zatknout. (Hlavní strážný)
I'll **stick with** you. (Donkey)	Zůstanu s tebou. (Oslík)
We'll **scare the spit out of anybody** that crosses us. (Donkey)	Vyděsíme každýho, kdo nám zkříží cestu. (Oslík)
Like I hate it when you got somebody **in your face.** (Donkey)	Nesnáším, když je někdo vtíravej jak Alpa. (Oslík)
I can't wait to get **on the road** again. (Donkey)	Cestu toulavou. (Oslík)
But don't let that **cool you off**. (Magic mirror)	Ale zachovej chladnou hlavu. (Kouzelné zrcadlo)
Don't **make waves**. (Wooden people)	Nešlapej za čáru, vyhneš se maléru. (Automat)
Give him the chair! (Woman)	Židli, vem ho židlí! (Žena)
As good as gone. (Farquaad)	Zmizí do jednoho. (Farquaad)
Let me **get this straight**. (Donkey)	Takže… (Oslík)
We **wear our** fear **right out there on our sleeves.** (Donkey)	Oslové vrstvy nemají, ze strachu hned zalézáme pod krunýř. (Oslík)
I'm gonna take drastic steps. **Kick it to the curb**. Don't mess with me. I'm the stair master (Donkey)	Udělám z nich točitej eskalátor. Já je zmaluju. Já jím natřu zábradlí. Ať vidí, zač je toho osel. (Oslík)
You should **sweep me off my feet**. (Fiona)	Cožpak neměl bys unésti mě oknem. (Fiona)

I'll **take care of** the dragon. (Shrek)	A já se postarám o draka. (Shrek)
How do you **let her down** real easy so her feelings aren't hurt. (Donkey)	Jak jí dáš najevo, že ji pouštíš k vodě? (Oslík)
Men of Farquaad's stature are **in..."short" supply.** (Shrek)	Mužů Farquaadova ražení je po čertech málo. (Shrek)
There are those who **think..."little" of him.** (Donkey)	Já ti teda nevím Shreku možná ani tolik ne. (Oslík)
You're just jealous that you can never **measure up to** a great ruler like Lord Farquaad. (Fiona)	Vy jen závidíte, že se s takovým vládcem jako je lord Farquaad se nemůžete měřit. (Fiona)
I don't think this is **fit for a princess.** (Donkey)	To se k princezně nehodí. (Oslík)
Never mind, Donkey. (Shrek)	To je moje věc, Oslíku. (Shrek)
Oh, now we're **getting somewhere.** (Donkey)	Konečně jsme se hnuli z místa. (Oslík)
People **take one look at** me and… (Shrek)	Lidi se na mě podívaj a spustěj. (Shrek)
That's why I'**m better off** alone. (Shrek)	Proto jsem radši sám. (Shrek)
I wanted to **make it up to** you. (Fiona)	Chtěla jsem ti to vynahradit. (Fiona)
I mean, **after all**, you did rescue me. (Fiona)	Koneckonců jsi mě zachránil. (Fiona
Better out than in. (Shrek)	Lepší, než kdyby to bylo s nádivkou. (Shrek)
Well, maybe you shouldn't judge people before you **get to know them**. (Fiona)	Neměl bys lidi odsuzovat lidi dřív, než je poznáš. (Fiona)
What he's basically saying is he likes to **get**- paid. (Merryman)	Hned se všema musí jít do – kostela. (Družina)
For **getting rid of** Donkey. (Fiona)	Aby nám dal osel pokoj. (Fiona)
That's **the last thing** on my mind. (Shrek)	No tak moment, to je poslední na co teď myslím. (Shrek)
Let's **get married** today (Fiona)	Vezmeme si ještě dnes před setměním.
Never fear, for where there's a will, there's a way and I have a way. (Donkey)	Bez obav, kdo chcem tam, pomozme mu tam. Čum, vole, obře. (Oslík)
No, **let go of me**! (Fiona)	Pusťte mě. (Fiona)
I'm a donkey **on the edge**! (Donkey)	Je mi všechno jedno. (Oslík)

Zdroj: ADAMSON A. a VICKY J. (2001). Shrek. [film] Universal City, CA: Dreamworks.

Tabulka 2 – Shrek – anglické idiomy a české ekvivalenty, Kostiha

Idiomy ve filmu Shrek - anglická verze	Idiomy ve filmu Shrek Překladatel: Vojtěch Kostiha
Once upon a time (Shrek)	Bylo nebylo… (Shrek)
What a **load of**… (Shrek)	To je hromada. (Shrek)
Let's **get it**! (Villager)	Jdem na něj. (Vesničan)
Move it along. (Guard)	Dělejte. (Strážný)
That'**s good for** ten shillings (Head guard)	Když mi to dokážeš, dám ti deset měďáků. (Hlavní strážný)
Get her **out of** my **sight**. (Head guard)	Odveďte ji odsud. (Hlavní strážný)
By the order of Lord Farquaad, I am authorized to place you both **under arrest.** (Head guard)	Na rozkaz Lorda Farquaada vás tímto oba zatýkám… (Hlavní strážný)
I'll **stick with** you. (Donkey)	Zůstanu s tebou. (Oslík)
We'll **scare the spit out of anybody** that crosses us. (Donkey)	Vyděsíme každýho, kdo nám vleze do cesty. (Oslík)
Like I hate it when you got somebody **in your face.** (Donkey)	Nesnáším, když se někdo vtírá. (Oslík)
I can't wait to get **on the road** again. (Donkey)	Cestu dlouhou mám. (Oslík)
But don't let that **cool you off**. (Magic mirror)	Zachovejte však chladnou hlavu. (Kouzelné zrcadlo)
Don't **make waves**. (Wooden people)	Uč se řád, pozor dej. (Automat)
Give him the chair! (Woman)	Křeslo, dej mu křeslo! (Žena)
As good as gone. (Farquaad)	Zmizí do jednoho. (Farquaad)
Let me **get this straight**. (Donkey)	Tak znova, jdeš bojovat s drakem. (Oslík)
We **wear our** fear **right out there on our sleeves.** (Donkey)	Strach nosíme hned pod tričkem. (Oslík)
I'm gonna take drastic steps. **Kick it to the curb**. Don't mess with me. I'm the stair master (Donkey)	Zmaluju je, natřu jim zábradlí. (Oslík)
You should **sweep me off my feet**. (Fiona)	Měl bys mě do náručí vzíti. (Fiona)
I'll **take care of** the dragon. (Shrek)	A já se postarám o draka. (Shrek)
How do you **let her down** real easy so her feelings aren't hurt. (Donkey)	Jak jí dáš najevo, že o ni nestojíš? (Oslík)
Men of Farquaad's stature are **in..."short" supply.** (Shrek)	Mužů, kteří se vyrovnají Farquaadovi velikostí je po málu. (Shrek)

There are those who **think..."little" of him.** (Donkey)	Já nevím Shreku, jsou lidi, kteří o něm mají malý mínění. (Oslík)
You're just jealous that you can never **measure up to** a great ruler like Lord Farquaad. (Fiona)	Jen závidíte, že se nemůžete měřit s tak velkým vládcem jako je lord Farquaad. (Fiona)
I don't think this is **fit for a princess.** (Donkey)	Tohle není pro princeznu. (Oslík)
Never mind, Donkey. (Shrek)	Moje věc, oslíku. (Shrek)
Oh, now we're **getting somewhere.** (Donkey)	Konečně jsme se hnuli z místa. (Oslík)
People **take one look at** me and… (Shrek)	Lidi se na mě podívaj a spustěj. (Shrek)
That's why I'**m better off** alone. (Shrek)	A proto jsem radši sám. (Shrek)
I wanted to **make it up to** you. (Fiona)	Tak vám to chci vynahradit. (Fiona)
I mean, **after all**, you did rescue me. (Fiona)	Koneckonců přece jsi mě zachránil. (Fiona)
Better out than in. (Shrek)	Lepší než deset doktorů. (Shrek)
Well, maybe you shouldn't judge people before you **get to know them**. (Fiona)	Možná bys neměl soudit lidi dřív, než je poznáš. (Fiona)
What he's basically saying is he likes to **get**- paid. (Merryman)	To chce oklikou říct, že by dámu s chutí o – krad. (Družina)
For **getting rid of** Donkey. (Fiona)	Abychom se ho zbavili. (Fiona)
That's **the last thing** on my mind. (Shrek)	Jestli jste chtěli být sami, stačilo mi to říct jasný. (Shrek)
Let's **get married** today (Fiona)	Vezmi si mě ještě dnes před setměním. (Fiona)
Never fear, for where there's a will, there's a way and I have a way. (Donkey)	Bez obav, všechno jde, když se chce a my chcem. (Oslík)
No, **let go of me**! (Fiona)	Nechte mě. (Fiona)
I'm a donkey **on the edge**! (Donkey)	A jsem malinko nervózní. (Oslík)

Zdroj: ADAMSON A. a VICKY J. (2001). Shrek. [film] Universal City, CA: Dreamworks.

Tabulka 3 – Shrek 2 - anglické idiomy a české ekvivalenty

Idiomy ve filmu Shrek 2 - anglická verze	Idiomy ve filmu Shrek 2 Překladatel: Vojtěch Kostiha
(..) **risking life and limb** to reach the Dragon's Keep. (Charming)	s nasazením vlastního života pronikl do Dračího doupěte. (Krasoň)
Well, aren't you two **a sight for sore eyes**! (Donkey)	To je pohled přímo pro bohy. (Fiona)
So **that's it**, you won't come? (Fiona)	Takže tím to hasne, ty nejedeš? (Fiona)
While they're not looking, we could make a run for it. (Shrek)	Až se nebudou dívat, vypaříme se. (Shrek)
Excuse me. (Fiona)	Promiňte. (Fiona)
Oh, boy… (Shrek)	Ó Bože. (Shrek)
Nip and tuck, here and there. (Godmother)	Vlásek tam, vlnka sem. Shrek)
Nip and tuck, **here and there.** (Godmother)	Vlásek tam, vlnka sem. (Dobrá víla)
No no no no, **that's all right.** (Godmother)	Neomlouvej se, to nic. (Dobrá víla)
Whether your parents **like it or not.** (Shrek)	Ať se to vašim líbí nebo ne. (Shrek)
Hey, buddy, let me **clue you in**. (Doris)	Frajere, tuhle práčičku sfoukne jedinej maník. (Doris)
Say no more, say no more. (Donkey)	Nemluv dál, jsem doma. (Oslík)
You and your prince take **a roll in the hay.** (Godmother)	Ty a princ na seně to bude sen. (Dobrá víla)
And we'll all **live happily ever after**. (Fiona)	A budeme žít šťastně až do smrti. (Fiona)
Face it, Donkey! We're lost. (Shrek)	Smiř se s tím! Zabloudili jsme! (Shrek)
Hold still! (Donkey)	Nevrť se! (Oslík)
Hold the phone… (Shrek)	Okamžíček... (Shrek)
That's more like it! (Donkey)	Tohle jsem chtěl slyšet. (Oslík)
Oh. **By the way.** I think it'd be better if the Fairy Godmother didn't know we were here. (Shrek)	Mimochodem. Bude lepší, když Dobrá víla nebude mít tušáka, že jsme tady. (Shrek)
Sorry to **barge in** like this. (Shrek)	Omlouvám se, že jsem sem tak vtrhnul. (Shrek)
Listen, if we need an expert on licking ourselves, we'll **give you a call.** (Donkey)	Až budem potřebovat machra na podlejzání, ozvem se ti. (Oslík)
It would be an honor **to lay my life on the line for you**. (Puss)	Bylo by mi ctí položit za vás svůj život. (Kocour)
Make yourself useful and go keep watch. (Shrek)	Přestaň žvanit a běž dávat bacha. (Shrek)
Make yourself useful and go **keep watch.** (Shrek)	Přestaň žvanit a běž dávat bacha. (Shrek)
Shrek, are you **off your nut?** (Donkey)	Shreku, nehráblo ti? (Oslík)
That'll have to **do**. (Shrek)	To musí stačit. (Shrek)
Oh… I do believe we can **make this work** to our advantage. (Fairy godmother)	Nemůže sebou hodit? (Dobrá víla)
Hey, buddy, let me **clue you in**. (Doris)	Toho bychom mohli patřičně využít. (Doris)
Or Fiona and I were never **meant to be**. (Shrek)	Anebo si s Fionou nejsme souzeni. (Shrek)

Bet your bottom… (Donkey)	Zítřek zas vrátí mě k vám. (Oslík)
First things first, we need to get you out of those clothes. (Donkey)	Všechno má svůj čas, nejdřív shoď ty hadry. (Oslík)
You are a lot **easier on the eyes**. (Donkey)	Vypadáš sice jinak. (Oslík)
Will they **get away with** it? Or did someone **let the cat out of the bag**? (Narrator)	Budou potrestání nebo je někdo zachrání? (Vypravěč)
Will they get away with it? Or did someone let the cat out of the bag? (Narrator)	Budou potrestání nebo je někdo zachrání? (Vypravěč)
Change? He's completely lost his mind! (Fiona)	Mění? Jemu dočista přeskočilo!
I must **hold on** before I, too, go totally mad. (Puss)	Musím být silný nebo mi tady z toho přeskočí. (Kocour)
I must hold on before I, too, **go** totally **mad.** (Puss)	Musím být silný nebo mi tady z toho přeskočí. (Kocour)
Fire in the hole. (Little pig)	Pozor! Odpal! (Prasátko)
Brace yourselves. (Shrek)	Připrav se! (Shrek)
You're more that man today than you were…**warts and all**. (Lilian)	Dneska si víc muž než kdykoliv předtím…i s těma bradavicema. (Lilian)

Zdroj: ADAMSON, A. a ASBURY, K. (2004). Shrek 2. [film] Universal City, CA: Dreamworks.

Tabulka 4 – Shrek: Třetí – anglické idiomy a české ekvivalenty

Idiomy ve filmu Shrek: Třetí - anglická verze	Idiomy ve filmu Shrek: Třetí Překladatel: Vojtěch Kostiha
And this time, no one will **stand in my way**. (Charming)	A tentokrát mi v tom nikdo nezabrání. (Krasoň)
I'm sorry Shrek, but can you please just try to **grin and bear it**? (Fiona)	Je to na chvíli, Shreku. Zkus to prosím tě překousnout. (Fiona)
Oh, my butt is itching **up a storm** and … (Shrek)	Oh, svědí mě zadek a ... (Shrek)
Uh, no… **you know**, what I was thinking of is a little bit bigger than a swamp rat. (Fiona)	Ne, víš, měla jsem na mysli něco trochu většího než bahenní krysy. (Fiona)
Do a number on his face. (Cyclops)	Zmaluj mu ten jeho ksicht. (Kyklopové)
Oh, what's it to you? (Evil Queen)	A, co je ti do toho? (Zlá královna)
Cinderella is in Far Far Away right now, eating Bon Bons, cavorting with every little last Fairy-tale Creature that has ever **done you wrong**. (Charming)	Popelka, tvá sestra, se teď v Království Za Sedmero horami cpe bonbony a laškuje a dovádí s pohádkovými bytostmi, které se ti vždycky smáli. (Krasoň)
Who wants to **come out on top** for once? (Charming)	Kdo chce mít jednou štěstěnu na své straně? (Krasoň)
It's **out of my hands** senorita (Puss)	Srdce mi krvácí, seňorito. (Kocour)
You see, when a man has certain feelings for a woman, a powerful **urge sweeps** over him… (Puss)	Já ti to vysvětlím, víš, když muž zahoří láskou k ženě, přemůže ho vášeň, kterou neovládne. (Kocour)
Let's just say some things are **better left unsaid** and leave it at that. (Donkey)	Řekněme, že bude lepší, když nebudem otvírat starý rány. (Oslík)
Let's just say some things are better left unsaid and **leave it at that.** (Donkey)	Řekněme, že bude lepší, když nebudem otvírat starý rány. (Oslík)
Is this **for real**? (Artie)	Myslíš to vážně? (Artie)
The **one and only**. (Shrek)	Jinýho nemámě. (Shrek)
Maybe I should **cut him some slack** (Artie)	Možná ho to dokonce štve. (Artie)
Well good friends, it **breaks my heart** (…) (Artie)	Nuže, přátelé, rve mi to srdce. (Artie)
Think nothing of it. I've got six more at home. (Snow white)	To nestojí za řeč. Mám jich doma ještě šest. (Sněhurka)
You'll start **letting yourself go**… (Snow white)	Přijde první šedivý vlas. (Sněhurka)
Say goodbye to romance. (Rapunzel)	A romantika je pryč. (Locika)
Put some **back into it**, people. (Charming)	Pořádně se do toho opřete. (Krasoň)
Name doesn't ring a bell. (Gingerbread)	Ty lidi neznáme. (Perníček)
On the contrary, I'm possibly **more or less**, not definitely rejecting the idea, that in no way, with any amount of uncertainty that… (Pinocchio)	V tom je právě ten háček, já mohu víceméně potvrdit, že bude na místě, kde má být. A současně odmítám tvrzení, že bych se snažil to popřít. (Pinocchio)
But bring Shrek to me. I have something special in mind for him. (Charming)	Ale Shreka přivez sem. Přichystám mu speciální uvítání. (Krasoň)
Look, I know it's not all gonna be **fun and games**. (Artie)	Ale kralování asi nebude žádná brnkačka. (Artie)

You'll be **safe and sound** with the help of your bodyguards. (Donkey)	Budeš v bezpečí, páč budeš mít bodyguardy. (Oslík)
Oh, nice going, Your Highness. (Shrek)	Tak to se vám povedlo, veličenstvo. (Shrek)
I'm not trying to get **up in your grill** or raise your roof or whatever. (Shrek)	Ale teďka kopeme za stejnej tým, tak proč si lízt navzájem krkem. (Shrek)
I'm not trying to get up in your grill or **raise your roof** or whatever. (Shrek)	Ale teďka kopeme za stejnej tým, tak proč si lízt navzájem krkem. (Shrek)
Oh no, you didn't, you know, you're **gettin' on my last nerve** (Shrek)	Když to máš v paži, nikdo tě neošulí. (Shrek)
Okay. Monster, **go for it.** (Merlin)	Teď ty, netvore, co tam vidíš? (Merlin)
I'm not **cut out for** it, and I never will be, alright? (Artie)	Nejsem na to stavěnej a nikdy nebudu. (Artie)
Now, I guess I should have **seen it coming**. (Shrek)	Představ si… (Shrek)
She's gonna **get what's coming to** her. (Captain Hook)	Připravil jí osud horší než smrt. (kapitán Hook)
C'mon, **take it easy.** (Merlin)	No tak, uklidni se. (Merlin)
Oh, **have a heart** old man. (Shrek)	To nemáte srdce, dědo? (Shrek)
Piece of cake. (Artie)	Jakej jsem byl? (Artie)
Hey… **watch it** I'm walking here. (Evil dwarf)	Hej, kočí, seš slepej nebo namol? Dyť ono je to jedno. (Zlý trpaslík)
And I assure you, the people of this kingdom will **pay dearly**. (Charming)	Přísahám ti, že lidé v tomhle království draze zaplatí za… (Krasoň)
Break a leg. (Shrek)	Zlom vaz. (Shrek)
I just needed some fool to replace me, and you **fit the bill**. (Shrek)	Potřeboval jsem nějakýho troubu, co by to vzal za mě a ty ses mi hodil. (Shrek)

Zdroj: ADAMSON, A., MILLER, C. H., a HUI, R. (2007). Shrek Třetí. [Shrek The Third] [film] Universal City, CA: Dreamworks.

Tabulka 5 – Shrek: Zvonec a konec – anglické idiomy a české ekvivalenty

Idiomy ve filmu Shrek: Zvonec a konec - anglická verze	Idiomy ve filmu Shrek: Zvonec a konec Překladatel: Vojtěch Kostiha
How do you do? (Lillian)	Ráda vás poznávám. (Lilian)
So, you'll **put an end** to our daughter's curse? (Harold)	Takže vy zlomíte zakletí naší dcery? (Harold)
The kingdom of Far Far Away was finally **at peace**. (Rumpelstilskin)	Království Za sedmero horami zas žilo v klidu a míru. (Rampelník)
I wonder what Shrek'**s up to** in there. (Tour guide)	Copak má asi Shrek za lubem? (Průvodce)
Let me **set you straight**, Butterpants (Shrek)	Něco ti prozradím, chlapečku. (Shrek)
Hold it together. (Shrek)	Hlavně zachovej klid. (Shrek)
Come on, man. One roar! (Butterpant's father)	Tak zařvete mu? (otec Butter pantse)
Tell me about it! Those villagers… (Shrek)	To mi povídej, ty vidláci si myslej… (Shrek)
Yes. But **you know what**? (Fiona)	Ano. Ale promluvíme si o tom až po oslavě. (Fiona)
You mean that roadside attraction we live in? **Step right up**! (Shrek)	Myslíš tu turistickou atrakci, ve který žijem? Přistupte blíže! (Shrek)
If she thinks I'm gonna slink back, there and apologize. She's **got another thing coming.** (Shrek)	Jestli si myslí, že za ní přilezu a omluvím se, tak to se šeredně plete. (Shrek)
She'**s** not **the boss of me**. (Shrek)	Nenechám se komandovat. (Shrek)
Can I interest you in a mudslide? (Rumpelstiskin)	Co si dáš? Žabí hněv? (Rampelník)
All right, **what's the catch**? (Shrek)	Fajn a v čem je háček? (Shrek)
In this case, you gotta give a day to get a day. **That's all.** (Rumpelstilskin)	Když to chceš, musíš dát den za den. Nic víc. (Rampelník)
Pfft! Hey, **no problem**. (Rumpelstilskin)	Tak to nech plavat. (Rampelník)
Forget it, no big d. (Rumpelstilskin)	Zapomeň na to. Je to putna. (Rampelník)
How about the day I met Donkey? (Shrek)	Co den, kdy jsem potkal Oslíka? (Shrek)
Take them all, **for all I care**. (Shrek)	Pro mě, za mě, třeba všechny. (Shrek)
I'm **still my own** ogre! (Shrek)	O nic tím nepřijdu. (Shrek)
Have a nice day. (Rumpelstilskin)	Přeji hezký den. (Rampelník)
I'm **on top of the world**. (song)	I'm on top of the world. (píseň)
You have the right to **shut your mouth**. (Witch)	Máš jediný právo, zavřít zobák. (Čarodějnice)
I just **stick out my chin.** (Donkey)	Já bradu vystrčím. (Oslík)
Oh, the **sun will come out tomorrow**. (Donkey)	Slunce vyjde ti zas. (Oslík)
Come what may. (Donkey)	Uvěř v něj, je skoro nad horou. (Oslík)
Will you witches **make up your mind**? (Donkey)	Hele, mohly byste se už laskavě dohodnout? (Oslík)

You better start **making sense**, you dirty little man! (Shrek)	Přestaň plácat nesmysly, ty slizkej pidimuži. (Shrek)
Here, let me **spell it out** for you**.** (Rumpelstilskin)	Hnedka ti to vysvětlím. (Rampelník)
Hear me out. (Shrek)	Vyslechni mě. (Shrek)
I see **who wears the** chain mail **in your family**! (Donkey)	No, už tuším, kdo u vás doma nosí brnění. (Oslík)
Wet your whistle. (Rumpelstilskin)	Co ty, Hlívo? (Rampelník)
Spread the word. (Fiona)	Zpravte ostatní. (Fiona)
Looks like it's time to **pay the piper.** (Rumpelstilskin)	Teď je čas vyrovnat své účty. (Rampelník)
Preparation **is half the battle.** (Fiona)	Dobrá příprava je půl vítězství. (Fiona)
Watch your back. (Shrek)	Pozor, procházím. (Shrek)
No **strings attached.** (Rumpelstilskin)	Absolutně bez závazků. (Rampelník)
I **wasn't there for you**. (Shrek)	Nebyl jsem s tebou. (Shrek)
I got the chance to **fall in love** with you all over again. (Shrek)	Že jsem se do tebe mohl zamiloval úplně odznovu. (Shrek)
I've **never** been **better**. (Shrek)	Fiono, nikdy mi nebylo lépe. (Shrek)

Zdroj: MITCHELL, M., a RAMON, R. (2010). Shrek: Zvonec a konec [Shrek Forever After] [film]. Universal City, CA: Dreamworks.

Tabulka 6 – slovníkové šetření idiomů za všechny filmy Shrek

Slovníkové šetření – anglické idiomy	Cambridge	Free dictionary	Oxford dictionary
Shrek			
Once upon a time (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
What a load of…(crap) (Shrek)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
Let's **get it**! (Villager)	Idiom	Idiom	Fráze
Move it **along.** (Guard)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
That's **good for** ten shillings (Head guard)	Idiom	Idiom	Idiom
Get her **out of** my **sight.** (Head guard)	Idiom	Idiom	Přídavné jméno
By the order of Lord Farquaad, I am authorized to place you both **under arrest** (Head guard)	Nenalezeno	Idiom	phrase
I'll **stick with** you. (Donkey)	Fráze	Idiom	Frázové sloveso
We'll **scare the spit out of anybody** that crosses us. (Donkey)	Idiom	Idiom	Idiom
Like I hate it when you got somebody **in your face.** (Donkey)	Idiom	Idiom	Fráze
I can't wait to **get on the road** again. (Donkey)	Fráze	Idiom	Idiom
But don't let that **cool you off**. (Magic mirror)	Frázové sloveso	Idiom	Nenalezeno
Don't **make waves** (Wooden people)	Idiom	Idiom	Fráze
Give him the chair! (Woman)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
As good as gone. (Farquaad)	Idiom	Idiom	Fráze
Let me get this straight. (Donkey)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
We **wear our** fear right out there **on our sleeves**. (Donkey)	Idiom	Idiom	Idiom
I'm gonna take drastic steps. **Kick it to the curb.** Don't mess with me. (Donkey)	Nenalezeno	Idiom	Idiomatická fráze
You should **sweep me off my feet.** (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
I'll **take care of** the dragon. (Shrek)	Fráze	Idiom	Idiom
How do you **let her down real easy** so her feelings aren't hurt. (Shrek)	Frázové sloveso	Idiom	Idiom
Men of Farquaad's stature are **in..."short" supply. (**Shrek)	Fráze	Idiom	Idiom

There are those who **think..."little" of** him. (Donkey)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
You're just jealous that you can never **measure up to** a great ruler like Lord Farquaad. (Fiona)	Frázové sloveso	Idiom	Sloveso
I don't think this is **fit for** a princess. (Donkey)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
Never mind, Donkey. (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiomatická fráze
Oh, now we're **getting somewhere**. (Donkey)	Idiom.	Idiom	Fráze
People **take one look at me** and… (Shrek)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
That's why I'm **better off** alone. (Shrek)	Přídavné jméno	Idiom	Přídavné jméno
I wanted to **make it up to** you. (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
I mean, **you** did rescue me. (Fiona)	Idiom	Idiom	Příslovce
Better out than in (Shrek)	Nenalezeno	Nenalezeno, ALE "better to let it out and bear the shame"	Nenalezeno
Well, maybe you shouldn't judge people before you **get to know them.** (Fiona)	Fráze	Nenalezeno	Idiom
That's **the last thing** on my mind. (Shrek)	Idiom	Idiom,	Idiom
What he's basically saying is he likes to **get...**paid **(laid)**	Idiom	Idiom	Nenalezeno
For **getting rid of** Donkey. (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
I've been this way **as long as** I can remember. (Fiona)	Idiom	Idiom	Spojka
Let's **get married** today. (Fiona)	Fráze	Idiom	Idiom
Never fear, for **where there's a will, there's a way** and I have a way. (Donkey)	Idiom	Idiom	Idiom
No, **let go of me**! (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
Shrek 2	Cambridge	Free dictionary	Oxford
(..) **risking life and limb** to reach the Dragon's Keep. (Charming)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
Well, aren't you two **a sight for sore eyes**! (Donkey)	Idiom	Idiom	Fráze
So **that's it**, you won't come? (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
While they're not looking, we could **make a run for it.** (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Excuse me. (Fiona)	Fráze	Idiom	Idiom
Oh, boy… (Shrek)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
Nip and tuck, here and there (Godmother)	Idiom	Idiom	Přídavné jméno Příslovce
Nip and tuck, **here and there**	Idiom	Idiom	Příslovce
No no no no, **that's all right.** (Godmother)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
Whether your parents **like it or not.** (Shrek)	Idiom	Idiom	Fráze

Hey, buddy, let me **clue you in**. (Doris)	Frázové sloveso	Idiom	Frázové sloveso
Say no more, say no more. (Donkey)	Idiom	Idiom	Idiom
You and your prince take **a roll in the hay.** (Godmother)	Fráze	Idiom	Nominální fráze
And we'll all **live happily ever after**. (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
Face it, Donkey! We're lost. (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Hold still! (Donkey)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
Hold the phone… (Shrek)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
That's more like it! (Donkey)	Idiom	Idiom	Idiom
Oh. **By the way.** I think it'd be better if the Fairy Godmother didn't know we were here. (Shrek)	Idiom	Idiom	Fráze
Sorry to **barge in** like this. (Shrek)	Frázové sloveso	Idiom	Nenalezeno
Listen, if we need an expert on licking ourselves, we'll **give you a call.** (Donkey)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
It would be an honor **to lay my life on the line for you**. (Puss)	Nenalezeno,	Idiom	Nenalezeno
Make yourself useful and go keep watch. (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Make yourself useful and go **keep watch.** (Shrek)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
Shrek, are you **off your nut?** (Donkey)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
That'll have to **do**. (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Oh… I do believe we can **make this work** to our advantage. (Fairy godmother)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
Can we **get on with** this? (Donkey)	Frázové sloveso	Idiom	Idiom
Or maybe Fiona and I were never **meant to be.** (Shrek)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
Bet your bottom… (dolar) (Donkey)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
First things first, we need to get you out of those clothes. (Donkey)	Idiom	Idiom	Idiom
You are **a lot easier on the eyes.** (Donkey)	Idiom	Idiom	Idiom
Will they **get away with it**? (Narrator)	Frázové sloveso	Idiom	Nenalezeno
Or did someone **let the cat out of the bag?** (Narrator)	Idiom	Idiom	Fráze
Change? He's **completely lost his mind!** (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
I must **hold on** before I, too, go totally mad. (Puss)	Idiom	Idiom	Sloveso
I must hold on before I, too, **go** totally **mad**. (Puss)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
Fire in the hole. (Little pig)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
Brace yourselves. (Shrek)	Fráze	Idiom	Idiom
You're more that man today than you were…**warts and all** (Lilian)	Idiom	Idiom	Přídavné jméno

Shrek Třetí	Cambridge dictionary	Free dictionary	Oxford dictionary
And this time, **no one will stand in my way**. (Charming)	Idiom	Idiom	Idiom
I'm sorry Shrek, but can you please just try to **grin and bear it?** (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
Oh, **my butt is itching up a storm.** (Shrek)	Idiom	Idiom	Fráze
Uh, no… **you know**, what I was thinking of is a little bit bigger than a swamp rat.	Idiom	Idiom	Idiom
Do a **number on his face**. (Cyclops)	Idiom	Idiom	Fráze
Oh, **what's it to you**? (Evil queen)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
Cinderella is in Far Far Away right now, eating Bon Bons, cavorting with every little last Fairy-tale Creature **that has ever done you wrong.**	Nenalezeno	Idiom	Idiom
Who wants to **come out on top** for once? (Prince Charming)	Nalezeno, bez označení	Idiom	Idiom
It's **out of my hands** senorita (Puss)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
You see, when a man has certain feelings for a woman, a powerful urge sweeps over him… (Puss)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
Let's just say some things are **better left unsaid** and leave it at that.	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
Let's just say some things are better left unsaid and **leave it at that.**	Idiom	Idiom	Idiom
Is this **for real**? (Artie)	Idiom	Idiom	Fráze
The one and only. (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Maybe I should **cut him some slack.** (Artie)	Idiom	Idiom	Idiom
Well good friends, it **breaks my heart.** (Artie)	Idiom	Idiom	Idiom
Think nothing of it. I've got six more at home. (Snow white)	Idiom	Idiom	Idiom
You'll start **letting yourself go…** (Snow white)	Idiom	Idiom	Idiom
Say goodbye to romance. (Rapunzel)	Idiom	Idiom	Idiom
Put some back into it, people. (Prince Charming)	Idiom	Idiom	Idiom
Name doesn't **ring a bell.** (Gingerbread)	Idiom	Idiom	Fráze
On the contrary, I'm possibly **more or less…**	Idiom	Idiom	Příslovce
But bring Shrek to me. I have **something special in mind for him.** (Prince Charming)	Idiom	Idiom	Idiom
Look, I know it's not all gonna be **fun and games.** (Artie)	Idiom	Idiom	Podstatné jméno
You'll be **safe and sound** with the help of your bodyguards. (Donkey)	Fráze	Idiom	Přídavné jméno

Oh, **nice going**, Your Highness. (Shrek)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
I'm not trying to get **up in your grill** or raise your roof or whatever. (Shrek)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
I'm not trying to get up in your grill or **raise your roof** or whatever. (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Oh no you didn't, you know, you're **gettin' on my last nerve.** (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Okay. Monster, **go for it.** (Merlin)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
I'm not **cut out for it,** and I never will be, alright? (Artie)	Frázové sloveso	Idiom	Idiom
Now, I guess I **should have seen it coming.** (Shrek)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
She's gonna **get what's coming to her.** (Captain Hook)	Idiom	Idiom	Idiom
C'mon, **take it easy**. (Merlin)	Idiom	Idiom	Idiom
Oh, **have a heart** old man. (Shrek)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
Piece of cake. (Artie)	Idiom	Idiom	Nominální fráze
Hey… **watch it** I'm walking here. (Evil dwarf)	Idiom	Idiom	Fráze
And I assure you, the people of **this kingdom will pay dearly. (**Prince Charming)	Fráze	Nenalezeno	Idiom
Break a leg. (Shrek)	Idiom	Idiom	Fráze
I just needed some fool to replace me, and you **fit the bill.** (Shrek)	Idiom	Idiom	Fráze
Shrek: Zvonec a konec	Cambridge dictionary	Free dictionary	Oxford dictionary
How do you do? (Lillian)	Idiom	Idiom	Idiom
So, you'll **put an end to** our daughter's curse? (Harold)	Idiom	Idiom	Idiom
The kingdom of Far Far Away was finally **at peace.** (Rumpelstiltskin)	Idiom	Idiom	Fráze
I wonder what Shrek'**s up to** in there. (Tour guide)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
Let me **set you straight**, Butterpants. (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Hold it together. (Shrek)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
Come on, man. One roar! (Butterpant's father)	Frázové sloveso	Idiom	Sloveso
Tell me about it! Those villagers… (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Yes. But **you know what?** (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
You mean that roadside attraction we live in? **Step right up!** (Shrek)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
If she thinks I'm gonna slink back, there and apologize. She's **got another think coming.** (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
She's **not the boss of me**. (Shrek)	Idiom	Nenalezeno	Nenalezeno
Can I interest you in a mudslide? (Rumpelstiskin)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
All right, **what's the catch**? (Shrek)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
In this case, you gotta give a day to get a day.	Nenalezeno	Idiom	Idiom

That's all. (Rumpelstiskin)			
Pfft! Hey, **no problem.** (Rumpelstilskin)	Idiom	Idiom	Idiom
Forget it, no big d. (Rumpelstilskin)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
How about the day I met Donkey? (Shrek)	Idiom	Idiom	Fráze
Take them all, **for all I care.** (Shrek)	Fráze	Idiom	Idiom
I'm still my own ogre! (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Have a nice day. (Rumpelstiltskin)	Nenalezeno	Idiom	Idiom
I'm **on top of the world.** (song)	Idiom	Idiom	Fráze
You have the right to **SHUT YOUR MOUTH**! (Witch)	Idiom	Idiom	Idiom
I just stick out my chin (Donkey)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
Oh, the **sun will come out tomorrow.** (Donkey)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno
Come what may. (Donkey)	Idiom	Idiom	Idiom
Will you witches **make up your mind?** (Donkey)	Idiom	Idiom	Idiom
You better start **making sense,** you dirty little man! (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
Here, **let me spell it out fo**r you. (Rumpelstiltskin)	Frázové sloveso	Idiom	Sloveso
Hear me out. (Shrek)	Frázové sloveso	Idiom	Frázové sloveso
I see who **wears the chain mail in your family**! (Donkey)	Idiom	Idiom	Fráze
Wet your whistle. (Rumpelstiltskin)	Idiom	Idiom	Fráze
Spread the word. (Fiona)	Idiom	Idiom	Idiom
Looks like it's time to **pay the piper**. (Rumpelstiltskin)	Nenalezeno	Idiom	Fráze
Preparation is **half the battle.** (Fiona)	Idiom	Idiom	Fráze
Watch your back. (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
No strings attached. (Rumpelstiltskin)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
I **wasn't there for you**. (Shrek)	Idiom	Idiom	Nenalezeno
I got the chance to **fall in love** with you all over again. (Shrek)	Idiom	Idiom	Idiom
I've **never** been **better.** (Shrek)	Nenalezeno	Idiom	Nenalezeno

Zdroje:
MERRIAM-WEBSTER. Merriam-Webster Dictionary. [online]. [cit. 2024-06-23]. Dostupné z: https://www.merriam-webster.com/
CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. Cambridge Dictionary. [online]. [cit. 2024-06-23]. Dostupné z: https://dictionary.cambridge.org/
THE FREE DICTIONARY BY FARLEX. The Free Dictionary. [online]. [cit. 2024-06-23]. Dostupné z: https://www.thefreedictionary.com/

Tabulka 7 – idiomy v české verzi – Kostiha – slovníkové šetření

Slovníkové šetření – Shrek1 – Idiomy v české verzi – Kostiha	
Bylo nebylo…	Ano (SČFI výrazy větné, s. 85)
To je hromada	Ne
Jdem na něj.	Ano (SČFI slovesné A-P, s. 308)
Dělejte.	Ne
Když mi to dokážeš, dám ti deset měďáků.	Ne
Odveďte ji odsud.	Ne
Na rozkaz Lorda Farquaada vás tímto oba zatýkám…	Ne
Zůstanu s tebou.	Ne
Vyděsíme každýho, kdo nám **vleze do cesty.**	Ano (SČFI slovesné A-P, s. 93)
Nesnáším, když se **někdo vtírá.**	Ne
Cestu dlouhou mám.	Ne
Zachovejte však **chladnou hlavu.**	Ano (SČFI slovesné A-P, s.231)
Uč se řád, **pozor dej...**	Ano (SČFI slovesné A-P, s.691)
Křeslo, dej mu křeslo!	Ne
Zmizí do jednoho.	Ne
Tak znova, jdeš bojovat s drakem…	Ne
Strach nosíme hned pod tričkem.	Ne
Zmaluju je, natřu jim zábradlí.	Ne
Měl bys mě do náručí vzíti.	Ne
A já se **postarám** o draka.	Ne
Jak jí **dáš najevo**, že o ni nestojíš?	Ano (SČFI slovesné A-P, s.127)
Jak jí dáš najevo, že **o ni nestojíš?**	Ano (SČFI slovesné A-P, s.452)
Mužů, kteří se **vyrovnají** Farquaadovi velikostí **je po málu.**	Ne
Já nevím Shreku, jsou lidi, kteří o něm **mají malý mínění.**	Ano, velké (SČFI slovesné A-P, s. 492)
Jen závidíte, že se nemůžete **měřit s tak velkým vládcem** jako je lord Farquaad.	Ne
Tohle **není pro princeznu.**	Ne
Moje věc, oslíku.	Ne
Konečně jsme se **hnuli z místa.**	Ano (SČFI slovesné A-P, s. 433)
Lidi se na mě podívaj a spustěj...	Ne
A proto jsem radši sám.	Ne
Tak vám to chci **vynahradit.**	Ano (SČFI slovesné R-Ž, s. 301)
Koneckonců přece jsi mě zachránil.	Ne
Lepší než **deset doktorů.**	Ano (SČFI větné, s. 720)
Možná bys neměl **soudit** lidi dřív, než je poznáš.	Ne
To chce **oklikou** říct, že by dámu s chutí o- (krad.)	Ano (SČFI slovesné A-P, s. 571)
Abychom **se ho zbavili.**	Ano (SČFI slovesné R-Ž, s. 581)
Jestli jste chtěli být sami, **stačilo mi to říct jasný.**	Ano (SČFI výrazy větné, s. 844)
Vezmi si mě ještě dnes před setměním.	Ne
Bez obav, **všechno jde, když se chce** a my chcem.	Ano (SČFI výrazy větné, s. 325)
Nechte mě.	Ne
A jsem malinko nervózní.	Ne

Tabulka 8 – idiomy v české verzi – Finkous – slovníkové šetření

Slovníkové šetření – Shrek – Idiomy v české verzi – Finkous	
Bylo nebylo…	Ano (SČFI výrazy větné, s. 85)
Taková hromada	Ne
Tak jdeme.	Ne
Dělejte.	Ne
Jenom za 10 šilinků a **když to dokážeš.**	Ne
Ať **se** mi **klidí z očí.**	Ano (SČFI větné, s. 373)
Na rozkaz lorda Farquaada vás dávám oba ihned zatknout.	Ne
Zůstanu s tebou.	Ne
Vyděsíme každýho, kdo nám **zkříží cestu.**	Ano (SČFI slovesné A-P, s. 94)
Nesnáším, když je někdo **vtíravej jak Alpa.**	Ano (SČFI A-P slovesné, s. 103) Francovka
Cestu toulavou.	Ne
Ale **zachovej chladnou** hlavu.	Ano (SČFI R-Ž, s. 575)
Nešlapej za čáru, **vyhneš se maléru.**	Ne
Židli, vem ho židlí!	Ne
Zmizí **do jednoho.**	Ne
Takže…	Ne
Oslové vrstvy nemají, ze strachu hned **zalézáme pod krunýř.**	Ne
Udělám z nich točitej eskalátor. Já je zmaluju. Já jím natřu zábradlí. **Ať vidí, zač je toho osel.**	Ne
Cožpak neměl bys **unésti mě oknem.**	Ne
A já se **postarám o draka.**	Ne
Jak jí **dáš najevo**, že jí pouštíš k vodě?	Ano (SČFI slovesné A-P, s. 127)
Jak jí dáš najevo, že jí **pouštíš k vodě?**	Ano (SČFI slovesné, R-Ž, s.278)
Mužů Farquaadova ražení je **po čertech** málo.	Ano (SČFI neslovesné, s. 53)
Já ti teda nevím Shreku možná ani tolik ne.	Ne
Vy jen závidíte, že **se s** takovým vládcem jako je lord Farquaad **se nemůžete měřit.**	Ne
To se **k princezně nehodí.**	Ano (SČFI slovesné A-P, s. 239)
To je moje věc, Oslíku.	Ne
Konečně **jsme se hnuli z místa.**	Ano (SČFI slovesné A-P, s. 239)
Lidi se na mě podívaj a spustěj.	Ne
Proto jsem radši sám.	Ne
Chtěla **jsem ti to vynahradit.**	Ano (SČFI slovesné R-Ž, s. 301)
Koneckonců jsi mě zachránil.	Ne
Lepší, než kdyby to bylo s nádivkou.	Ne
Neměl bys lidi **odsuzovat lidi dřív, než je poznáš.**	Ne
Hned se všema musí jít do…(postele?) (kostela)	Ne
Aby nám **dal** osel **pokoj.**	Ano (SČFI slovesné A-P, s.665)
No tak moment, to je **poslední na co teď myslím.**	Ne
Vezmeme se ještě dnes před setměním.	Ne
Bez obav, **kdo chcem tam, pomozme mu tam.** Čum, vole, obře.	Ano (SČFI větné, s. 325)
Pusťte mě.	Ne
Je mi všechno jedno.	Ne

Tabulka 9 – analýza překladatelských postupů – Kostiha

Analýza překladatelských postupů – Shrek – přeloženo Vojtěchem Kostihou	
Idiom	Bylo nebylo… (Shrek)
Parafráze	To je hromada. (Shrek)
Idiom	Jdem na něj. (Vesničan)
Parafráze	Dělejte. (Strážný)
Parafráze	Když mi to dokážeš, dám ti deset měďáků. (Hlavní strážný)
Parafráze	Odveďte ji odsud. (Hlavní strážný)
Parafráze	**Na rozkaz** Lorda Farquaada vás tímto oba zatýkám… (Hlavní strážný)
Parafráze	Zůstanu s tebou. (Oslík)
Idiom	Vyděsíme každýho, kdo nám **vleze do cesty.** (Oslík)
Parafráze	Nesnáším, když se **někdo vtírá.** (Oslík)
Vynechání	Cestu dlouhou mám. (Oslík)
Idiom	**Zachovejte** však **chladnou hlavu.** (Kouzelné zrcadlo)
Idiom	Uč se řád, **pozor dej...** (Automat)
Parafráze	Křeslo, dej mu křeslo! (Žena)
Parafráze	**Zmizí do jednoho**. (Farquaad)
Parafráze	**Tak znova**, jdeš bojovat s drakem…. (Oslík)
Parafráze	Strach nosíme hned pod tričkem. (Oslík)
Parafráze	**Zmaluju je, natřu jim zábradlí.** (Oslík)
Parafráze	Měl bys mě do náručí vzíti. (Fiona)
Parafráze	A já se **postarám** o draka. (Shrek)
Idiom	Jak jí **dáš najevo**, že o ni nestojíš? (Oslík)
Idiom	Jak jí dáš najevo, že **o ni nestojíš?** (Oslík)
Parafráze	Mužů, kteří se **vyrovnají** Farquaadovi velikostí **je po málu.** (Shrek)
Idiom	Já nevím Shreku, jsou lidi, kteří o něm **mají malý mínění.** (Oslík)
Parafráze	Jen závidíte, že se nemůžete **měřit s tak velkým vládcem** jako je lord Farquaad. (Fiona)
Parafráze	Tohle **není pro princeznu.** (Oslík)
Parafráze	Moje věc, oslíku. (Shrek)
Idiom	Konečně jsme se **hnuli z místa.** (Oslík)
Parafráze	Lidi se na mě podívaj a spustěj… (Shrek)
Parafráze	A proto jsem radši sám. (Shrek)
Idiom	Tak vám to chci **vynahradit.** (Fiona)
Parafráze	Koneckonců přece jsi mě zachránil. (Fiona)
Idiom	**Lepší** než **deset doktorů.** (Shrek)
Parafráze	Možná bys neměl **soudit** lidi dřív, než je poznáš. (Fiona)
Idiom	To chce **oklikou** říct, že by dámu s chutí o – krad. (Zbojník a družina)
Idiom	Abychom **se ho zbavili.** (Fiona)
Idiom	Jestli jste chtěli být sami, **stačilo mi to říct jasný.** (Oslík)
Parafráze	**Vezmi si mě** ještě dnes před setměním. (Fiona)
Idiom	Bez obav, **všechno jde, když se chce** a my chcem. (Oslík)
Parafráze	**Nechte mě.** (Fiona)
Parafráze	A jsem malinko nervózní. (Oslík)

Tabulka 10 – analýza překladatelských postupů – Finkous

Analýza překladatelských postupů – Shrek – přeloženo Petrem Finkousem	
Idiom	Bylo nebylo… (Shrek)
Parafráze	Taková hromada. (Shrek)
Parafráze	Tak jdeme. (Vesničani)
Parafráze	Dělejte. (Strážný)
Parafráze	Jenom za 10 šilinků a když to dokážeš. (Hlavní strážný)
Idiom	Ať **se** mi **klidí z očí.** (Hlavní strážný)
Parafráze	**Na rozkaz** lorda Farquaada vás dávám oba ihned zatknout. (Hlavní strážný)
Parafráze	Zůstanu s tebou. (Oslík)
Idiom	Vyděsíme každýho, kdo nám **zkříží cestu.** (Oslík)
Idiom	Nesnáším, když je někdo **vtíravej jak Alpa.** (Oslík)
Vynechání	Cestu toulavou. (Oslík)
Idiom	Ale **zachovej chladnou** hlavu. (Kouzelné zrcadlo)
Parafráze	Nešlapej za čáru, **vyhneš se maléru.** (Automat)
Parafráze	Židli, vem ho židlí! (Žena)
Parafráze	Zmizí **do jednoho.** (Farquaad)
Výpustka	Takže… (Oslík)
Parafráze	Oslové vrstvy nemají, ze strachu hned **zalézáme pod krunýř.** (Oslík)
Parafráze	Udělám z nich točitej eskalátor. Já je zmaluju. Já jím natřu zábradlí. Ať vidí, zač je toho osel. (Oslík)
Parafráze	Cožpak neměl bys unésti mě oknem. (Fiona)
Parafráze	A já se postarám o draka. (Shrek)
Idiom	Jak jí **dáš najevo**, že ji pouštíš k vodě? (Oslík)
Idiom	Jak jí dáš najevo, že ji **pouštíš k vodě?** (Oslík)
Idiom	Mužů Farquaadova ražení je **po čertech** málo. (Shrek)
Vynechání	Já ti teda nevím Shreku možná ani tolik ne. (Oslík)
Parafráze	Vy jen závidíte, že **se s** takovým vládcem jako je lord Farquaad **se nemůžete měřit.** (Fiona)
Idiom	To se **k princezně nehodí.** (Oslík)
Parafráze	To je moje věc, Oslíku. (Shrek)
Parafráze	Konečně jsme se hnuli z místa. (Oslík)
Parafráze	Lidi se na mě podívaj a spustěj. (Shrek)
Parafráze	Proto jsem radši sám. (Shrek)
Idiom	Chtěla jsem ti to vynahradit. (Fiona)
Parafráze	Koneckonců jsi mě zachránil. (Fiona)
Parafráze	Lepší, než kdyby to bylo s nádivkou. (Shrek)
Parafráze	Neměl bys lidi **odsuzovat lidi dřív, než je poznáš.** (Fiona)
Parafráze	Hned se všema musí jít do – kostela. (postele?) (Zbojník a družina)
Idiom	Aby nám **dal** osel **pokoj.** (Fiona)
Parafráze	No tak moment, to je **poslední na co teď myslím.** (Shrek)
Parafráze	Vezmeme se ještě dnes před setměním. (Fiona)
Idiom	Bez obav, **kdo chcem tam, pomozme mu tam.** Čum, vole, obře. (Oslík)
Parafráze	Pusťte mě. (Fiona)
Parafráze	Je mi všechno jedno. (Oslík)